

Etelä-Lapin seutukirjasto

Selvitys Ranuan ja Posion kirjastojen yhteistyömahdollisuuksista

Kirjastotoimenjohtaja Vesa Sarajärvi

2018

Sisällysluettelo

Aluksi	2
Toimeksianto ja taustaa	3
Kuntien päätökset	3
Kirjastolaki taustalla	4
Yleistä kirjastoalalta.....	4
Seutukirjastoselvitys hankkeena	5
Ranuan ja Posion kirjastot tänään.....	6
Kuntien kirjastopalvelut	6
Henkilöstö ja hallinto.....	7
Katsaus kirjastojen tilastoihin.....	9
Kirjastojen talous.....	11
Kirjastoauto toiminta ja koulukirjastot.....	13
Malleja ja selvityksiä muualta	14
Lapin seutukirjastot	17
Asiakasnäkökulmaa – seutukirjastokysely Posiolla ja Ranualla.....	21
Kyselyn tarkoitus ja toteutus.....	21
Kyselyn tuloksia	22
Kyselyn yhteenvetoa	28
Vaihtoehtoja ja yhteistyömahdollisuuksia	29
Itsenäiset kirjastot	30
Ostopalvelut	31
Ranuan ja Posion yhteinen seutukirjasto	31
Kirjastoauton mahdollisuudet	32
Seutukirjaston vaikutus kuntien talouteen	33
Eri vaihtoehtojen kustannusvertailua	33
Loppupäätelmiä ja mielipiteitä.....	35
Etelä-Lapin kirjasto ?	37
Lähteet.....	39

LIITTEET

Liite 1. Kysely Posion ja Ranuan seutukirjastosta

Aluksi

Ehkäpä tämä kuva Aku Ankasta kuvaa sitä olotilaa, jossa tätä selvitystyötä olen tekemässä. Kirjastoissa on elely suhteellisen rauhassa omissa ympyröissä. Nyt olemme tulleet siihen tilanteeseen, että joku tulee kertomaan meille elämän realiteetteja. Vielä tässä vaiheessa haaveksimme, että elämä jatkuu kuten ennenkin. Mutta ei. Kovemmat ajat ovat tulossa ja kirjastoissakin on herättävä ja ryhdyttävä miettimään tulevaisuutta. Emme ole yksin, joku meitäkin seuraa. Myös asiakkailamme on odotuksia siitä, mikä on tulevaisuuden kirjasto Posiolla ja Ranualla. Kuntataloudella on edessä kovat ajat ja sitä myötä myös kirjastojen toimintaa on tarkasteltava kriittisesti. Vielä meitä ei ohjata piiska kädessä vaan kuten kuvan koira, kerrotaan, että jotain pitäisi tehdä.

Tässä selvitystyössä tarkastelen Posion ja Ranuan kirjastojen mahdollisia tulevaisuudennäkymiä. Taustoitan selvitystä mm. lainsäädännön näkökulmasta ja luon katsauksen kirjastojen nykytilaan. Selvityksen varsinaisena asiana on seutukirjasto, joka vaatii laajemman näkökulman. Selvitystyön aikana tein kyselytutkimuksen, jolla pyrin hakemaan myös asiakasnäkökulmaa. Kirjastojen henkilökunta pääsee ääneen kahteen eri seutukirjastoon tehdyn vierailun kautta. Velvoitin kaikkia työntekijöitä kirjoittamaan raportin vierailusta ja sen herättämistä ajatuksista. Varteenotettavia vaihtoehtoja Posiolla ja Ranualla on kolme. Tässä selvitystyössä en tule esittämään mitään vaihtoehtoa ylitse muiden vaan jätän arvioinnin ja päätökset kuntien johdolle ja kuntapäätäjille. Toki esitän omia arvioitani eri vaihtoehtojen toimivuudesta ja taloudellisuudesta, mutta pyrin välttämään liian kärkevää kannanottoa minkään vaihtoehdon paremmuudesta. Kaikki mahdollisuudet ovat toteuttamiskelpoisia. Loppujen lopuksi päätöksiä tehtäessä voidaan arvioida, onko kyse rahasta vai toiminnan järjeistämisestä vai molemmista? Katsotaan tulevaisuuteen.

Toimeksianto ja taustaa

Kunnat ja kirjastot ovat käyneet lähimenneisyydessä läpi monia muutoksia ja tulevaisuudessa kirjastojen asema uudessa kuntakentässä laajenee kun kunnan tehtävistä osa siirtyy maakuntien hoidettavaksi. Kirjastojen verkostoituminen on jo nykyisellään laajaa. Viimeisimpänä esimerkkinä Koha –kirjastojärjestelmän käyttöönotto koko Lapin maakunnan alueella. Samassa yhteydessä Lapin kaikki kunnan kirjastot liittyivät samaan järjestelmäkimpiaan. Tämä mahdollisti entistä laajemman yhteistyön kirjastojen kesken. Tämä yhteistyö luo entistä paremmat mahdollisuudet kirjastoille yhteistyön syventämiseen entisestään ja toimintojen järjeistämisen.

Posion kunta on ostanut kirjastotoimenjohtajan palvelut (40 %) Ranuan kunnalta helmikuusta 2015 alkaen. Posion kunnan tiukka taloustilanne tuolloin pakotti kunnan pohtimaan vaihtoehtoisia ratkaisuja tilanteessa, jossa kirjastotoimenjohtajan paikka kunnassa tuli avoimeksi. Ostopalvelu oli edullisempaa kuin kokoaikaisen viranhaltijan palkkaaminen. Samaan aikaan Ranuan kirjastolla oli hyvä henkilökuntatilanne ja kirjastotoimenjohtajan työaika oli mahdollisuus irrottaa Posiolle. Ostopalvelusopimusta on jatkettu tähän asti vuosittain.

Alkuvuodesta 2017 Ranualla kirjaston henkilökunta väheni 20 % kun kirjastovirkailija-kuljettajan toimi jätettiin täyttämättä. Ratkaisu toi säästöjä kunnalle, mutta samalla henkilöstöressurssin riittävyys asetti uusia haasteita kirjaston toiminnalle. Kirjasto joutui sopeuttamaan toimintaansa uuteen tilanteeseen mm. vähentämällä aukiolotunteja, lopettamalla lauantain aukiolon, lakkauttamalla kirjastoautopysäkkejä ja vähentämällä kirjastoautopalvelujen myyntiä Simon kunnalle. Kirjastotoimenjohtaja joutuu entistä enemmän osallistumaan kirjaston rutiinitöihin ja asiakaspalveluun. Tämä aiheuttaa sen, että ktj:n työaika ei riitä molempien kuntien kirjastojen töiden hoitamiseen. Ylitöitä tulee jatkuvasti ja säännöllisesti.

Kuntien päätökset

Ranuan kunnanhallitus päätti keväällä 2017 kirjaston henkilöstöressurssin vähentämisestä ja samassa päätöksessä linjasi, että selvitetään seutukirjastomahdollisuuksia (Ranuan kunnanhallitus 6.3.2017, § 68). Seutukirjastonselvityksen valmistumisen takarajaksi asetettiin 31.8.2018. Posion kunnanhallitus päätti syyskuussa 2017 (Posion kunnanhallitus 26.9.2017, § 136), että Posion kunta lähtee mukaan seutukirjastonselvitykseen yhteistyössä Ranuan kunnan kanssa. Seutukirjastonselvityksen tekijäksi esitettiin kirjastotoimenjohtajaa. Aikatauluksi asetettiin sama kuin Ranualla. Seutukirjasto nähdään molemmissa kunnissa mahdollisuutena, joka voisi tuoda ratkaisun nykyisen ostopalvelun ongelmallisiin puoliin. Suurimmat ongelmat on aiheuttanut joidenkin ohjelmien (mm. Rondo) etäkäyttöoikeuksien puuttuminen ja useiden muiden ohjelmien ja järjestelmien toimiminen vain Posion kunnan verkossa. Se rajoittaa etätyömahdollisuuksia. Käytännössä kirjastotoimenjohtaja joutuu pyörittämään molempien kuntien kirjastojen hallinnon erikseen ja kaksinkertainen työ vie suhteettoman paljon työaika.

Kirjastolaki taustalla

Uusi Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) astui voimaan 1.1.2017. Uudella kirjastolailla edistetään kuntien asukkaiden osallisuutta ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista verkottuneessa kansalais-yhteiskunnassa sekä turvataan tiedon ja kulttuurin yhdenvertainen saatavuus. Lain keskeisenä tavoitteena on edistää yhteiskunnallista demokratiakehitystä ja vahvistaa yleisten kirjastojen toimintaedellytyksiä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Tavoitteen toteutumisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.

Kirjastolain 5 §:n mukaan kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Kunta voi järjestää yleisen kirjaston toiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin. Kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskeissa keskeisissä päätöksissä osana kuntalain (365/1995) 27 §:ssä säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista.

Kirjastolain 6 §:ssä yleisen kirjaston tehtävät määritellään tehtävälähtöisesti. Lain mukaan kirjastolla on seuraavanlaisia tehtäviä:

1. Tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin
2. Ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa
3. Edistää lukemista ja kirjallisuutta
4. Tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon
5. Tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan
6. Edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua

Lisäksi lakitekstissä mainitaan, että edellä 1 momentissa tarkoitettun tehtävän hoitamiseksi yleisellä kirjastolla tulee olla tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö.

Kirjastolain 10 §:ssä otetaan huomioon myös erityisryhmien palvelutarpeet. Lain mukaan yleisen kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. Lain 11 §:n mukaan yleinen kirjasto toimii ja kehittää toimintaansa yhteistyössä muiden yleisten kirjastojen ja koko kirjastokentän kanssa, mukaan lukien erikoiskirjastot. Tehtävän hoitamiseksi yleinen kirjasto voi toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa, mm. viranomaiset, koulut, päiväkodit ja eri yhteisöt. Lisäksi kirjastolaissa on asiaa kirjastojen maksuttomuudesta sekä maksuista, kirjaston käyttäjien velvollisuuksista, käytösäännöistä, kirjaston lainauskiellosta ja käyttökiellosta, arvioinnista, osaamisesta ja kirjaston johtamisesta sekä kirjaston rahoituksesta.

Yleistä kirjastoalalta

Yleisten kirjastojen toimintaympäristö on ollut nopean muutoksen kourissa. Yleisten kirjastojen neuvoston YKN:n (2016) julkaisussa Kansalaisen kirjasto linjataan, että yleiset kirjastot tarvitsevat kestäviä rakennuspuita omaan toimintaansa ympäristön muuttuessa nopeasti. Kuntien tiukkeneva talous,

kansalaisten lisääntyvä eriarvoistuminen, perinteisten kulttuurituotteiden digitalisoituminen sekä palvelujen keskittyminen verkkoon haastavat kirjastot terästäämään toimintaansa. Yleisten kirjastojen neuvoston (2016) mukaan kirjastoilla on vankka perusta ja pitkä perinne suomalaisessa yhteiskunnassa. Kirjastot tarjoavat pääsyn kulttuuriin ja tietoon sekä tukevat kansalaistaitoja. Kirjastot puolustavat sananvapautta ja sivistystä. Kirjastot ovat olennainen osa suomalaista osaamista, kieltä, kirjallisuutta, tasavertaisuutta ja lukutaitoa. YKN:n mukaan kirjaston merkitys yhteiskunnalle, kirjataloudelle, lähiyhteisölle ja yksilölle on suuri.

YKN (2016) viittaa myös Kuntaliiton Sivistyksen suunta -asiakirjan visioon vuodelle 2025. Vision tulkintana esitetään, että osana hyvin organisoitunutta suomalaista kirjastoverkkoa jokainen kunnankirjasto on enemmän kuin paikallinen palvelu. Maakuntakirjastot ja kirjastojen vapaaehtoisesti perustamat kirjastokimpat ovat olennainen osa kirjastotoiminnan kehittämistä.

Kirjastojen verkottuva toiminta mahdollistaa palvelujen monipuolisuuden. Yhteistyö lähtee asiakkaan tarpeista ja ylittää kuntarajat. Ylikunnallinen käyttöoikeus, yhteiset kirjastoautot ja kierrätettävä erikoisasantuntemus monipuolistavat yhteistyöhön osallistuvien kirjastojen toimintaa. Kirjastojen asema kunnallisena palveluna tulee vahvistumaan, sillä yhä useammin kansalaiset voivat käyttää kunnan muita palveluja kirjaston tiloissa. (YKN, 2016).

Seutukirjastospelvitys hankkeena

Tämän seutukirjastospelvityksen tekemiseen haettiin valtionavustusta yleisten kirjastojen toiminnan kehittämiseen tarkoitetuista varoista. Myönteinen päätös saatiin Lapin Aluehallintovirastosta (LAAVI/1232/07.03.01/2017) 20.12.2017. Lapin AVI myönsi hankkeeseen valtionavustusta 8665 €. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 14991,50 € ja toteutusaika 2.1.2018 – 31.12.2018.

Seutukirjastospelvityksen tavoitteena on selvittää Ranuan ja Posion kuntien yhteisen kirjastolaitoksen mahdollisuuksia niin, että kirjastopalvelut pystytään järjestämään molemmissa kunnissa tulevaisuudessakin edullisesti ja laadukkaasti. Tulevana tavoitteena on taata kuntien asukkaille monipuoliset ja kehittyvät kirjastopalvelut. Seutukirjastospelvityksellä pyritään osoittamaan nykyisen tilanteen ongelmalliset asiat ja tuomaan esille ratkaisumalli, joka tyydyttää molempia kuntia. Kun kummankaan kunnan kirjastoihin ei suunnitella palkattavan lisää henkilökuntaa, niin tilanteeseen on sopeuduttava ja erityisesti kirjastojen hallinto järjestettävä uudelleen. Seutukirjastomahdollisuus poistaisi kaksinkertaisen hallinnon ja keventäisi yhteisen kirjastotoimenjohtajan (=ktj) työtä.

Hankkeeseen palkattiin kirjastovirkailija 3 kuukauden ajaksi vapauttamaan kirjastotoimenjohtajan työaikaa selvitystyön tekemiseen. Kirjastovirkailijan pääasiallinen työpiste on Ranuan kirjastolla asiakaspalvelussa, iltavuoroissa ja erilaisissa kirjastonhoidollisissa tehtävissä. Tarvittaessa virkailija voi työskennellä myös Posion kirjastossa ktj:n mukana. Selvitystyötä tehdessään ktj vieraillee Lapin kahdessa seutukirjastossa tutustumassa toimintaan. Tarvittaessa vierailuja voidaan tehdä myös muihin seutukirjastoihin. Kirjastotoimenjohtajan työajasta seutukirjastospelvityksen tekeminen vie n. puolet ja molempien kirjastojen hallinnolliset työt muun ajan. Selvitystyön aikana ktj ei osallistu kirjaston sellaisiin tehtäviin, joita palkattava kirjastovirkailija voi tehdä. Seutukirjastospelvityksen tekeminen aloitettiin helmikuussa 2018.

Ranuan ja Posion kirjastot tänään

Sekä Posion että Ranuan kirjastorakennukset ovat valmistuneet 1983. Posiolla rakennukseen ei ole tehty mitään suurempia korjauksia tai muutoksia. Ranualla kirjastorakennuksen ilmanvaihtojärjestelmä on uudistettu ja sisätiloissa on tehty joitakin rakennusteknisiä muutoksia.

Posiolla kirjaston sisäilmaongelmiin on kiinnitetty huomiota jo usean vuoden ajan. Ilmanvaihdon suuntausta on korjattu ja sillä saatu ilma vähän paremmin kiertämään. Hajuhaittaa aiheuttavia ja muutoin ongelmallisia kohteita ei ole tarkemmin tutkittu. Keväällä 2018 Posion kirjastovirkailijoiden työhuoneeseen vaihdettiin sisäkaton materiaali, avattiin ulkoseinä pieneltä osin, tiivistettiin seinien saumat ja huone maalattiin. Kirjaston ulko-ovi vaihdettiin uuteen sähkölukolliseen oveen syksyllä 2017. Samana vuonna kirjastoon asennettiin kulunvalvonta – ja kameravalvontajärjestelmä. Posion kirjaston valvontajärjestelmät ovat Axiell Finland Oy:n (nykyisin Bibliotheca A/S) toimittamat. Lisäksi kirjastossa on itse hallinnoitava valojenohjausjärjestelmä. Varsinaista hälytysjärjestelmää ei Posion kirjastossa ole ollenkaan. Kokonaissuunnitelmaa kirjaston tilojen peruskorjaamiseksi tai parantamiseksi ei ole tehty.

Ranuan kirjastorakennukseen tehtiin rakennetekninen kuntotutkimus syksyllä 2017. Tutkimuksen mukaan rakennuksessa on huomattavia korjausta vaativia kohteita, joiden yhteenlasketut korjauskustannukset nousevat lähelle uuden rakennuksen arvoa. Tutkimuksen perusteella suositellaan hankesuunnitelman laatimista korjausten kannattavuuden arvioimiseksi. Kiireellisimpänä korjauskohteena Ranuan kirjastorakennuksessa on vesikatteen uusiminen, jotta rakennukselle ei aiheudu enempää vaurioita. Ranuan kunnanvaltuusto päätti 4.6.2018 (§ 3), että kirjastorakennus on yksi niistä rakennuksista, joista tehdään pikaisesti tarkempi kuntotutkimus ja rakennukseen liittyvistä jatkotoimenpiteistä päätetään sen jälkeen.

Ranuan kirjastossa on käytössä Mikroväylä Oy:n toimittama kulunvalvonta- ja kameravalvontajärjestelmä. Yleisötilojen valojenohjaus on integroitu kulunvalvontajärjestelmään. Kirjastossa on liiketunnistimilla toimiva hälytysjärjestelmä.

Sekä Posion että Ranuan kirjastojen tiloissa on selkeitä korjaustarpeita, mutta ei ole sellaisia, jotka olisivat lähitulevaisuudessa esteenä kirjastotoiminnan jatkumiselle kyseisissä tiloissa. Tiloista aiheutuvaa terveydellistä haittaa ei ole todettu ja työntekijät eivät sairastele normaalia enempää kummassakaan kirjastossa.

Kuntien kirjastopalvelut

Kunnat saavat valtionosuutta kirjastopalvelujen järjestämiseen osana kunnan peruspalvelujen valtionosuutta. Kunnat päättävät itsenäisesti, miten paljon kirjastopalveluja rahoittavat. Toiminnan tulee kuitenkin olla Lain yleisistä kirjastoista (1492/2016) mukaista. (Ihanamäki, 2017). Valtioneuvoston asetuksessa kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista (1278/2013) määritellään asukaskohtaiset perushinnat (2014). Yleisten kirjastojen perushinta on 63,12 € / kunnan asukas.

Yleisten kirjastojen laatusuositusten (2010) mukaan kunta huolehtii kuntalaisten sivistyksellisistä perusoikeuksista ylläpitämällä laadukkaita kirjastopalveluja. Kunnan tulee huolehtia, että kirjastotoiminnan peruspilareista (tila laitteineen, ajanmukainen kirjastojärjestelmä, ajantasainen kokoelma, ammattitaitoinen henkilökunta ja riittävät aukioloajat) mikään ei puutu tai ole laadultaan tai määrältään riittämätön.

Hyvälle kirjastolle / laadukkaita kirjastopalveluja tarjoavalle kunnalle määritellään useita asioita, mm.

- Kirjaston mahdollisuudet kuntalaisten hyvinvoinnin ja viihtyvyyden lisääjänä, elinikäisen oppimisen mahdollistajana ja syrjäytymisen ehkäisijänä tiedostetaan ja käytetään hyväksi. Sektorirajat ylittävä, kunnan sisäinen yhteistyö on sujuvaa ja kirjasto on mukana esimerkiksi hyvinvoinnin, oppimisen ja kulttuurin prosessien kehittämisessä.
- Palvelujen saatavuutta tarkastellaan myös alueellisesti yli kuntarajojen. Saatavuuden tai laadun parantamiseksi toimitaan alueellisesti ja seudullisesti tai poikkihallinnollisesti palveluverkoissa. Yhteistyöstä on selkeät sopimukset ja kustannusvastuut on määritelty.
- Kirjastotoimintaan on käytettävissä riittävät määrärahat. Rahoitustasolla, joka vastaa 1 – 1,5 % kunnan käyttökuluista, turvataan laadukkaiden kirjastopalvelujen tarjonta ja uusiutuvan kokoelman ylläpito.
- Kirjastotoimen hallinto on järjestetty niin, että päätöksenteossa on käytettävissä kirjastotoimen paras asiantuntemus ja osaaminen.
- Kunta huolehtii siitä, että kirjastohenkilöstö osallistuu riittävästi suunnitelmalliseen täydennyskoulutukseen (väh. 6 pv / hlö / vuosi).
- Kunnan kirjastotoiminta arvioidaan paikallisesta toimintaympäristöstä lähtien, ennakoiden ja pitkäaikaiset vaikutukset huomioon ottaen. Kirjastopalvelut ovat mukana kuntalaiskyselyissä.
- Kunnan sisäisten menojen vyöryttäminen on läpinäkyvää ja kirjasto voi toimia kustannustietoisesti.
- Kirjaston palvelu- ja kustannusrakennetta, tuloksellisuutta, tuottavuutta ja laatua seurataan monipuolisilla indikaattoreilla. Keskeisinä mittareina palvelutuotannon osalta ylläpitäjä seuraa asukaskohtaista fyysisten käyntien, verkkokäyntien, lainausten, kirjastoaineistokulujen ja toimintakulujen määrää.

(Yleisten kirjastojen laatusuositus, 2010)

Posiolla kirjastopalveluja tarjotaan kuntalaisille kahdessa pisteessä. Pääkirjasto sijaitsee keskeisellä paikalla kuntakeskuksessa (Suopolku 1). Koulukirjasto sijaitsee kunnan koulukeskuksen yhteydessä omassa tilassa.

Ranualla kirjastopalveluja tarjotaan pääkirjastolla (Kirkkotie 7) ja koko kunnan alueella kiertävästä kirjastoautosta.

Henkilöstö ja hallinto

Aiemmin kirjastoasetuksessa määriteltiin kirjastohenkilöstön kelpoisuusehdot. Nyt asetus on kumottu ja korvattu lailla, joka määrittelee henkilöstön kelpoisuudet väljemmin kuin aiempi asetus. Yleisten kirjastojen tilastoinnissa kuitenkin edelleen käytetään asetuksen määrittelemiä tavoitteita kirjastoammatillista henkilöstöä tilastoitaessa. Tavoitteiden mukaan korkeakoulutettua henkilöstöä pitäisi kirjastossa olla vähintään 45 % henkilöstöstä. Kunnan kirjastolaitoksen henkilöstöstä vähintään 70 %:lla tulee olla joko

ammattillinen tai korkeakoulussa suoritettu tutkinto, joka sisältää tai jonka lisäksi on suoritettu vähintään 35 opintoviikon tai 60 opintopisteen kirjastoalan opinnot. Nykyinen laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) määrittelee, että yleisellä kirjastolla tulee olla riittävä määrä kirjasto- ja informaatioalan koulutusta saanutta ja muuta henkilöstöä. Laki edellyttää kirjaston asiantuntijatehtävissä (mm. kirjastonhoitaja) toimivalta soveltuvaa korkeakoulututkintoa, jollei tehtävän luonteesta muuta johdu. Kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan edelleen samoin kuin aiemminkin virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja sen lisäksi johtamistaitoa ja hyvä perehtyneisyys kirjaston tehtäviin ja toimintaan.

Sekä **Posiolla** että **Ranualla** henkilöstötilanne on tällä hetkellä vakiintunut ja molemmissa kunnissa koulutusvaatimukset täyttyvät suositusten mukaisesti. Posiolla henkilötyövuosia (vakainainen henkilöstö) on tällä hetkellä 2,8, joka on alle sen, mikä on suositus (3,5). Ranualla henkilötyövuosia on 3,6, joka on myös hieman alle suositusten (4). Yleisten kirjastojen laatusuosituksen (2010) mukainen henkilöstömäärä on 1 henkilötyövuosi / 1000 asukasta. Posio ja Ranua yhteenlaskettuna laatusuositus ei täyty vaan henkilöstön lisästarve on 0,5 – 1 henkilötyövuosi.

Henkilöstö 2018

Kunta	Henkilötyövuodet	Korkeakoulutetut	2. asteen koulutus	Muut henkilöt
Posio	2,8	75 %	25 %	0,85
Ranua (PK)	2,6	66,66 %	33,33 %	0
Ranua (KA)	1,0	0	100 %	0

Vaikka Posion kirjastolla on vakinaista henkilöstöä suosituksia vähemmän, niin tilannetta korjaa huomattavasti se, että kirjasto on saanut pitää pitkäaikaisen palkkatuella (0,85) palkatun järjestelyapulaisen töissä. Työsuhte jatkuu 31.12.2018 asti. Henkilön osaaminen hyödyttää kirjastoa, koska hän voi toimia asiakaspalvelussa ja tarvittaessa myös teknisenä tukihenkilönä. Ranualla ei ole palkkatuella työllistettyjä henkilöitä ollut pitkään aikoihin. Molemmissa kirjastoissa työllistetään vuosittain henkilöitä työkokeiluun tai kuntouttavaan työtoimintaan sekä TET-harjoittelijoita. Lisäksi Ranuan kirjastoon palkataan kesäaikaan kaksi nuorta kunnan kesätöihin kahden viikon ajaksi. ”Ylimääräiset” työntekijät vaativat vakinaisen henkilökunnan ohjausta ja he eivät voi olla yksin töissä tai asiakaspalvelussa. Työkokeilijoiden ym. ottaminen kirjastoon on nykyisin sekä ajallinen että toiminnallinen haaste, koska vähäisellä henkilöstöllä ei pystytä riittävästi ohjaamaan heidän työtään. Lisäksi vakainainen henkilöstö kokee, että resurssit työkokeilijoiden ja muiden harjoittelijoiden ohjaamiseen ovat liian rajalliset ja se koettelee vakinaisen henkilökunnan omaa työssä jaksamista.

Mahdollisessa sopimuksessa henkilöstön siirtymisestä perustettavan Etelä-Lapin seutukirjaston palvelukseen olisi sovittava ainakin seuraavista asioista:

1. Palvelussuhteiden siirtyminen ja palvelussuhdeturva.
  - * Henkilöstön siirron periaatteet
  - * Henkilöstö siirtyy ns. vanhoina työntekijöinä
  - * Virkasuhteiset / työsuhteiset
  - * Siirtyvän henkilöstön yksilöinti
  - * Sovellettava virka- ja työehtosopimus

2. Palkkaukseen liittyvät ehdot
  - * Siirtyvän henkilöstön varsinainen palkka säilyy vähintään siirtohetken euromääräisellä tasolla

- * Palkkausjärjestelmä
- 3. Eläkevastuut
  - * Eläkemenoperusteiset maksut aiemmista työntekijöistä (ei kuulu seutukirjaston budjettiin vaan kullekin kunnalle?)
  - * Varhaiseläkeperusteinen maksu?
- 4. Muut henkilöstö- ja työsuhde-etuudet
  - * Työvapaat ja muut ns. henkilöstöpalvelut ja –etuudet (mm. työterveys, työpaikkaruokailu, vapaa-ajantoiminta)
  - * Palvelusajat, niiden laskeminen ja karttuminen
- 5. Ennen siirtymistä myönnetyt keskeytykset ja muut palvelussuhdetta koskevat päätökset
  - * Mm. sairauslomamat, koulutukset, vuosilomat, säästövapaat jne.
- 6. Työaika
  - * TYövuorosuunnittelu (Titania)
- 7. Muita asioita
  - * Työsuojelu, työhyvinvointi

Katsaus kirjastojen tilastoihin

Yleisten kirjastojen laatusuosituksissa (2010) esitetään palvelujen saatavuutta ja käyttöä koskevia suosituksia.

Saatavuutta koskevia suosituksia:

- Kirjasto- ja tietopalvelujen sijainti (80 %:lla väestöstä palvelupaikka enintään 2 km päässä tai kirjastoautopysäkki enintään 1 km päässä).
- Aukioloajat riittävät ja oikein sijoitetut.
- Internet-yhteydet asiakaskäytössä (väh. 1 asiakaspääte / 1000 asukasta)
- Kirjastojärjestelmä standardisuositukset täyttävä, järjestelmän verkkopalvelut käytettävissä.

Posio ja Ranua ovat molemmat suhteellisen harvaan asuttuja kuntia. Posiolla kirjastopalvelujen saatavuutta koskevat laatusuositukset eivät täyty, koska kunnassa on vain yksi pääkirjasto kuntakeskuksessa. Koulukirjasto sijaitsee n. kilometrin päässä pääkirjastosta. Ranualla suositukset täyttyvät kohtalaisen hyvin kirjastoauton ansiosta. Vuonna 2017 Ranuan kirjastoautolla oli 100 pysäkkipaikkaa.

Laatusuosituksista kirjastot yleensä pitävät käyttökelpoisimpina aukioloaikojen riittävyttä ja oikeaa sijoittelua. Sekä Posiolla että Ranualla aukioloaikoja on jouduttu supistamaan lähinnä henkilöstöresurssien vähäisyyden vuoksi. Molemmissa kunnissa on kuitenkin voitu ottaa käyttöön omatoimiaukioloaikoja. Asiakkaat eivät kuitenkaan koe niitä täysin normaaleja aukioloaikoja korvaaviksi. Kun kuntalaisten asiointitottumukset ovat entistä enemmän painottuneet iltoihin kun kaupatkin ovat avoinna, niin kirjastot ovat samalla lyhentäneet normaaleja aukioloaikojaan nimenomaan illasta. Ranualla kirjasto on kaikille avoinna klo 19 asti kahtena päivänä viikossa. Posiolla ei varsinaisia ilta-aukioloaikoja ole ollenkaan. Posiolla kirjasto on talviaikana kahtena päivänä avoinna klo 18 asti. Ranualla kirjastoon pääsee sisälle maanantaista

perjantaihin klo 20 asti (omatoimiaika). Posiolla omatoimiajan lisäämistä iltaan vasta harkitaan. Viikonloppuina Ranuan ja Posion kirjastoilla ei ole varsinaista palveluaikaa. Ranualla kirjasto on avoinna omatoimiasiakkaille lauantaisin klo 8 – 15. Posiolla kirjaston lehtisali on avoinna lauantaisin ja sunnuntaisin klo 9 – 15. Varsinaiset kirjastopalvelut eivät Posiolla ole käytettävissä viikonloppuisin.

Asiakastietokoneiden ja kirjastojärjestelmän osalta sekä Posio että Ranua täyttävät yleisten kirjastojen laatusuositukset. Internet-yhteydellä varustettuja asiakastietokoneita on molempien kuntien kirjastoissa riittävä määrä. Posiolla (heinäkuu 2018) asiakastietokoneet ovat vanhentuneita ja eivät täytä nykyisiä tietoturva vaatimuksia (XP-käyttöjärjestelmä!).

Kirjastojärjestelmä on sama molemmissa kirjastoissa. Koko Lapin maakunnan alueella on otettu käyttöön uusin Marc21 –formaattiin perustuva ja vapaan lähdekoodin kansainvälinen Koha –kirjastojärjestelmä, joka mahdollistaa aineistojen lainaamisen mistä tahansa Lapin kirjastoon kuuluvasta kirjastosta. Yhteisen Rekku –kuljetuslogistiikan ansiosta myös lainatun aineiston palauttaminen on mahdollista mihin tahansa Lapin kirjaston toimipisteeseen. Yhteisen kirjastojärjestelmän ansiosta Ranuan ja Posion kirjastoissa ei vaadita mitään teknisiä muutoksia kirjastojärjestelmään, jos päätetään siirtyä yhteiseen seutukirjastoon. Lapin kirjastojen verkkokirjasto on uudistunut kesäkuussa 2018. Uusi Finna-verkkokirjasto sisältää kaikkien Lapin kuntien kirjastojen aineistojen hakupalvelun. Perinteisten verkkopalvelujen (varaukset, uusinnat, omat tiedot) lisäksi uudesta verkkokirjastosta löytyy myös kirjastojen kaikki e-aineistot sekä tieto jokaisen kirjaston tarjoamista palveluista. Näitä tietoja kukin kirjasto ylläpitää ja päivittää valtakunnallisen kirjastotietokannan kautta.

Palvelujen käyttöä koskevia tavoitteita:

- Asiakkaina 45 % kuntalaisista.
- Lainoja 18 lainaa / asukas / vuosi.
- Fyysisiä kirjastokäyntejä vähintään 10 käyntiä / asukas / vuosi.
- Verkkokäynnit, luotettava seuranta ja tilastointi, nouseva trendi.

Kun näiden suositusten valossa tarkastellaan Posion ja Ranuan kirjastojen käyttöä, niin tilastot vuodelta 2017 näyttävät tältä:

	Lainaaaja / asukasluku %	Lainausta / asukasluku	Fyysiset käynnit / asukasluku	Verkkokäyntejä yhteensä
Posio	33,24 %	10,40	10,98	9 036
Ranua	45,22 %	20,08	8,43	12 159
tavoite	45 %	18	10	nouseva
Lapin keskiarvo	35,46 %	15,57	9,15	-

Taulukossa on vertailutietona Lapin maakunnan keskiarvolukuja.

Ranualaiset ovat huomattavasti ahkerampia kirjastonkäyttäjiä kuin posiolaiset. Luku lainaajien määrästä kertoo kuinka moni kunnan asukas on käyttänyt kirjastokorttiaan vuoden aikana. Todellinen kirjaston käyttäjämäärä on korkeampi, koska esim. vanhemmat lainaavat aineistoa lapsilleen. Lainamäärissä suhteutettuna kunnan asukaslukuun Ranua on ollut pitkään valtakunnan kärkipäässä. Posiolla lainamäärät / asukas ovat vaatimattomat ja huomattavasti alle keskiarvon. Jonkinlainen ristiriita on fyysisissä kirjastokäynneissä. Posiolla on tilaston mukaan huomattavasti enemmän kävijöitä kuin Ranualla. Silti lainamäärät ovat Posiolla huomattavan vähäiset. Myös lainaajamäärät ovat Posiolla vähäisemmät. Kirjastotoimenjohtajan empiiriseen havainnointiin perustuva mielipide on kuitenkin se, että todelliset

kävijämäärät Posiolla ovat huomattavasti tilastoitua alhaisemmat. Tilastollinen harha johtuu mitä ilmeisimmin siitä, että kävijöiden mittaustavat poikkeavat kunnissa. Molemmissa kunnissa on käytössä laskuri, joka laskee kävijät. Posiolla kaikki liikenne rakennukseen tapahtuu yhden oven kautta, joten jokainen liikkuja, myös työntekijät, posti, siivoojat ym. lasketaan. Ranualla laskuri on vain kirjaston pääovella, jota käyttävät todelliset kirjaston asiakkaat. Työntekijät ym. kulkevat takaoven kautta, jolloin heidän kulkemisiaan ei tilastoida.

Verkkokäyntejä on tilastoitu jo useita vuosia, mutta niiden tilastointi ei ole aivan yksiselitteistä. Aluehallintovirasto on toimittanut kunnille ohjeet verkkokäyntien tilastoinnista, mutta osittain kunnan omista järjestelmistä riippuu se, mitä tietoja voidaan tilastoida. Kirjastonkäyttöön liittyvät asiakkaiden verkkokäynnit saadaan yhteisestä kirjastojärjestelmästä. Tarkkaa kuntakohtaista tilastoa ei silti saada vaan yhteinen verkkokäyntien määrä jaetaan kuntien asukasluvun suhteessa kullekin kunnalle. Lisäksi kirjastot tilastoivat erilaisten tietokantojen, e-kirjojen ja e-lehtien käyttöä. Niidenkin kuntakohtaiset käyttömäärät tulevat kunnille asukasluvun suhteessa. Lisäksi kirjasto voi laskea oman Internet-sivunsa verkkokäynnit, mikäli ne ovat luotettavasti saatavissa. Kaikkien sivujen yhteismäärää ei lasketa vaan pelkästään pääsivun verkkokäynnit. Lisäksi kirjasto palvelee verkossa muutoinkin mm. sosiaalisen median kautta, mutta niiden käyttöä ei tilastoida vaikka se olisikin mahdollista. Tästä on AVI:n ohjeistus, että esim. Facebookin kävijöitä ei lasketa kirjaston verkkokäynteihin.

Kirjastojen talous

Kuntien panostus kirjasto- ja tietopalveluihin vaihtelee kunnittain melko paljon. Erot johtuvat pääosin palveluverkon rakenteesta. Lukuja ei voida suoraan verrata toisiinsa ilman, että tutustutaan siihen, mitä niiden taustalta löytyy ja mitä palveluja niillä tuotetaan tai mikä on palvelupisteiden määrä.

Posiolla kirjastopalvelut tuotetaan kahdessa pisteessä: pääkirjastolla ja koulukirjastossa. Taloudessa koulukirjasto ei näy ollenkaan, koska sen toimintaan ei ole budjetoitu mitään. Koko kirjaston budjetti on Posiolla pääkirjaston. Koulukirjastoon hankitaan hyvin vähän uutta aineistoa ja henkilöstökulut sisältyvät pääkirjaston budjettiin.

Ranualla on pääkirjaston lisäksi kirjastoauto. Molemmilla on oma budjetti.

Toimintakulut 2017

Kunta	Asukasluku 31.12.2017	Toimintakulut (toteuma)	Henkilöstökulut	Kirjastoai- neisto kulut	Muut mate- riaalikulut	Muut kulut (tilavuokrat ym.)
Posio	3310	241 387	102 274	33 120	20929	39 933
Ranua (pk)	3972	282 480	140 506	46 522	6854	62 705
Ranua (ka)		65 412	39671	10 122	8979	178

Kun lasketaan toteutuneet toimintakulut 2017 vain Ranuan pääkirjaston ja Posion kirjaston osalta, niin yhteenlasketusta summasta prosentuaalisesti Ranuan osuus on 53,92 % ja Posion osuus 46,08 %. Tässä laskelmassa on Ranuan kirjastoauton toimintakulut jätetty kokonaan huomioimatta. Asukaslukuun perustuvat prosenttiosuudet ovat: Ranua 54,55 % ja Posio 45,45 %. Tähän laskelmaan sisältyvät myös

tilavuokrat, jotka eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Ranualla kirjaston kiinteistö on kunnan omistama ja Posiolla kirjasto sijaitsee kiinteistössä, jonka taloyhtiössä kunta on osakkaana.

Talousarvio 2018 (sisältää virheellistä tietoa !)

Kunta	Toimintakulut	Henkilöstökulut	Kirjastoaineis- to kulut	Muut materiaali- kulut	Muut kulut (tilavuokrat ym.)
Posio	251 845	94 280	36 400	11 897	40 070
Ranua (pk)	274 130	132 144	48 323	7 400	61 288
Ranua (ka)	71 524	35 684	11 900	13 800	1 360

Vuoden 2018 talousarvioiden vertailussa Posio panostaa kirjastoon suhteellisesti hieman enemmän kuin Ranua. Posion osuus toimintakulujen yhteissummasta on 47,88 % ja Ranuan 52,12 %. Tämä on kuitenkin virheellinen tieto, koska Posion kirjaston kuluvan vuoden talousarvioon sisältyy virheellisesti edelliseltä vuodelta siirretty hankeraha, jota ei todellisuudessa käytetä. Tämän vuoksi oikeamman kuvan kirjastojen talousarviosta antaa laskelma, jossa Posion projektiraha jätetään huomiotta. Lisäksi on syytä jättää huomiotta myös tilavuokrat, koska niitä ei voida sisällyttää mahdolliseen seutukirjastosopimukseen. Ranuan osalta myös kirjastoauton budjetti jätetään huomioimatta. Alla korjattu versio molempien kuntien budjeteista. Tämä laskelma on parhaiten vertailukelpoinen ajatellen mahdollista seutukirjastosopimusta.

Oikaistu talousarviovertailu 2018

	Henkilöstökulut	Palvelujen osto	Kirjastoaineis- tokulut	Muut materiaali- kulut	Toimintakulut yhteensä (-tilavuokrat)	%
Posio	94 280	43 698	36 400	11 897	187 875	46,44
Ranua (pk)	132 144	24 975	48 323	7 400	216 642	53,56
yhteensä	226 424	68 673	84 723	19 297	404 517	100

Taulukossa Posion luvuissa on mukana myös Posion koulukirjasto, jonka kuluihin ei ole erikseen budjetoitu mitään. Ranuan luvuissa on mukana vain pääkirjaston talousarvotiedot. Kirjastoauton luvut on esitetty alempana erikseen.

Tämä laskelma on mahdollisen seutukirjaston kannalta merkitsevin, koska luvut ovat verrattavissa keskenään vaikkakin osin poikkeavat toisistaan. Poikkeamiin on kuitenkin selitys ja paras vertailuluku on toimintakulut yhteensä, joista on vähennetty tilavuokrat.

Henkilöstökulut näyttävät Posiolla huomattavasti pienempinä kuin Ranualla. Todellisuus on kuitenkin se, että henkilöstökulut ovat molemmissa kunnissa lähellä toisiaan ja Ranualla jopa käytännössä pienemmät kuin Posiolla. Syynä siihen on nykyinen kirjastotoimenjohtajan ostopalvelu, jossa Posio ostaa Ranualta 40 % kirjastotoimenjohtajan työajasta. Kirjastotoimenjohtajan palkan maksaa kokonaisuudessaan (100 %) Ranua ja palkka on budjetoitu Ranualla. Posion henkilöstökuluissa se ei näy, koska ostopalvelu sisältyy Posiolla palvelujen ostoihin, joka on sen vuoksi Posiolla suurempi. Posio maksaa kirjastotoimenjohtajan ostopalveluista Ranualla 2500 € / kk (+ alv. 24%). Summaan sisältyy 4-6 matkaa kuukaudessa Posiolle.

Ranua maksaa kirjastotoimenjohtajalle palkanlisää Posion töiden hoitamisesta 324 € / kk. Ranualla Posion maksama ostopalvelu näkyy myyntituotoissa. Kirjastotoimenjohtajan loma-ajoista Posio ei maksa mitään.

Kirjastoaineistojen hankintaan on Ranualla budjetoitu enemmän kuin Posiolla, mutta Posiolla taas muita materiaalikuluja on enemmän.

Ranuan kirjastoauton budjetti 2018

Ranuan kunnan kirjastoauton talousarvio ei sisälly ylempänä olevaan taulukkoon. Vastaavat toimintakulut kuin pääkirjastojen osalta on esitetty alla olevassa taulukossa.

	Henkilöstökulut	Palvelujen ostot	Kirjastoaineistokulut	Muu materiaali	Toimintakulut yhteensä
Kirjastoauto	35 684	8780	11 900	13 800	71 524

Ranuan kirjastoauton toimintakulut koko Ranuan kunnankirjaston yhteenlasketuista toimintakuluista on 20,69 %.

Kirjastoautotoiminta ja koulukirjastot

Ranualla on ollut kirjastoauto vuodesta 1990 alkaen. Nykyinen auto on hankittu 2008. Kirjastoauto palvelee koko Ranuan kunnan alueella ja sen lisäksi kirjastoautopalvelua myydään Simon kunnalle. Nykyisellään kirjastoautolla on 104 pysäkkiä, joista kaksi Simon kunnan puolella ja kaksi Ranuan sivukylien kouluilla. Kirjastoauto hoitaa sivukylien koulujen kirjastopalvelut ja kouluilla ei ole varsinaisesti omia kirjastoja. Koulukäyntejä on jouduttu supistamaan huomattavasti henkilöresurssin vähennyttyä kirjastoautosta. Myös kirjastoautopalvelun myyntiä Simon kunnalle vähennettiin samasta syystä. Enimmillään kirjastoautopysäkkejä on ollut yli 130. Aiemmin kirjastoauto liikennöi lähes ympäri vuoden. Vain kesällä pidettiin kahden viikon huoltotauko. Nyt kirjastoauto seisoo kuljettaja-virkailijan lomien ajan, eli 7,5 viikkoa vuodessa. Kirjastoautopalvelun laajentaminen ei ole mahdollista nykyisillä resursseilla. Posiolla ei ole kirjastoautoa eikä Posio myöskään osta kirjastoautopalveluja muilta kunnilta.

Posiolla on suhteellisen hyvin toimiva koulukirjasto, jonka toiminta on pääkirjaston alaista toimintaa. Posion koulukirjaston aineistot ovat yhteisiä pääkirjaston kanssa ja näkyvät samassa tietokannassa. Koulukirjasto sijaitsee kunnan koulukeskuksessa ja tilat on uudistettu muutamia vuosia sitten. Välillä toiminta hieman hiipui, mutta nykyisellään pääkirjaston kirjastonhoitajan työajasta on voitu osoittaa tietty määrä työaikaa koulukirjaston hoitamiseen ja koulu yhteistyöhön. Koulukirjaston lainaustilastot tulevat osaksi koko kunnan lainaustilastoja. Lisäksi koulukirjaston aukioloajasta voidaan tilastoihin laskea se aika kun kirjastonhoitaja on paikalla. Lainamäärät koulukirjastossa ovat olleet hyvin vaatimattomat, mutta niihin odotetaan lisäystä nyt kun syksyllä 2017 koulukirjastoon saatiin hankittua lainausautomaatti. Sillä koululaiset voivat lainata silloinkin kun kirjastonhoitaja ei ole paikalla. Tilana Posion koulukirjasto on pieni, mutta nykyiseen toimintaan nähden riittävä.

Malleja ja selvityksiä muualta

Tuorein tehty seutukirjastaselvitys on **Kemin, Keminmaan, Simon ja Tornion seutukirjastaselvitys (2018)**, joka lähti liikkeelle Simon kunnan aloitteesta ja koski Kemi – Tornio seutukuntaa. Tervola jäi selvitystyön ulkopuolelle. Lähtökohtana Simon aloitteelle oli se, että Simossa kirjastotoimenjohtajan virka on ollut vakituisesti täyttämättä vuodesta 2014 lähtien. Kunnat nimesivät edustajansa työryhmään, joka laati selvityksen. Seutukirjastaselvityksessä kartoitettiin kirjastojen nykytilannetta, henkilökuntaa, kirjastoverkkoa ja kirjastoautojen mahdollisuuksia palvelujen järjestämiseksi seudullisesti. Selvityksessä vertailtiin erilaisia vaihtoehtoja kustannusten jakamiseksi kuntien kesken. Seutukirjastaselvityksessä myös esitettiin erilaisia organisointimalleja ja pohdittiin seutukirjaston vaikutuksia toimintaan ja palveluihin. Kukin kunta esitti oman arvionsa eri seutukirjastovaihtoehdoista.

Kemi – Tornio seutukunnan kirjastot ovat kooltaan hyvin erilaisia. Seutukirjastovaihtoehto hyödyttäisi joitakin kirjastoja enemmän ja toisi joillekin kirjastoille huomattavasti lisäkustannuksia. Selvityksen yhteenvedossa esitetään 6 vaihtoehtoista mallia kahden tai useamman kunnan yhteisestä seutukirjastosta. Kuntien kirjastojen budjetit ovat hyvin eritasoisia ja se aiheuttaa sen, että kaikissa esitetyissä malleissa jokin kunta kärsisi huomattavasti toisen kustannuksella kun seutukirjastossa kustannuksia tasataan. Seitsemäs malli oli se, että kunnat jatkavat toimintaa itsenäisten kirjastojen muodossa. Esityksessään työryhmä päätyi siihen, ettäärkevin tapa turvata palvelut asiakkaille kaikissa kunnissa on se, että kunnat jatkavat itsenäisinä kirjastoina. Perusteluissaan työryhmä esittää, että seutukirjaston perustaminen tulisi joillekin kunnille nykyistä toimintaa kalliimmaksi. Palvelut eivät paranisi samassa suhteessa panostukseen nähden. Seutukirjaston perustamiseen liittyisi myös paljon organisointityötä, joka veisi henkilöstön työaika normaalista ja yhä lisääntyvästä kirjastotyöstä. Työryhmän mielestä kirjastot voivat edelleenkin lisätä jo vuosia jatkunutta hyvää ja monipuolista yhteistyötä.

Myrskylän ja Pukkilan kunnat ovat perustaneet yhteisen kirjastolaitoksen 2017. Alkuun myös Askolan kunta oli mukana neuvotteluissa, mutta se jäi pois. Seutukirjastaselvitys on hyvin lyhyt ja siinä on huomioitu vain joitakin perusasioita. Lopullisen sopimuksen pohjana on käytetty Sompion kirjaston sopimusta. Poikkeuksellista sopimuksessa on se, että kunnat eivät jaa kustannuksia asukaslukuperustaisesti vaan aiheutumisperusteisesti. Se mahdollistaa sen, että kunnat voivat satsata kirjastopalveluihinsa haluamallaan tavalla. Sopimus ei siis velvoita kuntia jakamaan kustannuksia tasapuolisesti. Käytännössä molemmat kunnat näkyvät budjetissa omina kustannuspaikkoinaan. Myrskylän kunta toimii yhteisen kirjaston vastuullisena hallinnoijana, vastuukuntana ja yhteinen kirjasto kuuluu Myrskylän kunnan sivistyslautakunnan alaisuuteen. Lautakunnan alaisuuteen perustettiin kirjastoasioiden jaosto, johon kuuluu kaksi jäsentä molemmista kunnista. Puheenjohtajuus vaihtuu vuorovuosin. Sopimuksen mukaan kirjastotilat, aineisto ja irtaimisto säilyvät kuntien omaisuutena, mutta hallinta siirtyi yhteiselle kirjastolle. Kiinteistöistä ja niiden kuluista molemmat kunnat vastaavat itse.

Sopimuksen mukaan Pukkilan kunta maksaa Myrskylän kunnalle etukäteen kuukausittain talousarviossa määritellyn maksuosuuden. Kustannukset tasataan todellisten kustannusten mukaisiksi tilinpäätöksen valmistuttua, jolloin Pukkilan kunta joko maksaa lisää tai Myrskylä palauttaa liikamaksun.

Myrskylän ja Pukkilan kirjastonjohtajan Jan Nyströmin mielestä kirjastojen yhdistyminen on fiksumpaa kuin työajanosto. Hänen mukaansa yhdistymistä edesauttaa, jos molemmissa kunnissa on suunnilleen samankaltainen käsitys kirjaston oikeasta palvelujen tasosta ja sen yleisestä merkityksestä (sähköpostiviesti 13.2.2018).

Tampereella tehdyssä Pirkanmaata koskevassa Esiselvityksessä seutukirjaston perustamisesta (2011) on tehty katsaus ennen vuotta 2011 tehdyistä kirjastoyhteistyön ja seutukirjaston hallinnon toteuttamisen tavoista. Malleja on monenlaisia. Kahden kunnan välisiin sopimuksiin perustuvia yhteisiä kirjastolaitoksia ovat mm. Kitee – Kesälahti. Mikkeli – Hirvensalmi, Mikkeli – Pertunmaa, Mikkeli – Puumala, Mikkeli – Ristiina, Lapinlahti – Varpaisjärvi ja Kuopio – Karttula. Lapissa kahden kunnan seutukirjasto on Torniolaakson seutukirjasto (Ylitornio – Pello). Laajemmista seutukirjastoista esimerkkinä on seitsemän kunnan yhteisellä sopimuksella perustettu Joensuun seutukirjasto. Kolmen kunnan seutukirjastoja ovat Lapissa Sompion kirjasto (Sodankylä, Savukoski, Pelkosenniemi) sekä JJR-allianssi, johon kuuluvat Juvan, Joroisten ja Rantasalmen kirjastot.

Alueellisten kirjastopalvelujen järjestämisessä yleisimmin käytetään vastuukuntamallia (isäntäkuntamalli). Kuntaliiton (2018) nettisivulla malli esitellään hyvin:

”Kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaissa. Lain mukaan kunnat voivat sopimuksen nojalla hoitaa tehtäviään yhdessä siten että tehtävät annetaan yhden kunnan hoidettavaksi (vastuukuntamallilla) yhden tai useamman kunnan puolesta. Kunnat voivat myös päättää, että tehtävän hoitaa kuntayhtymä.

Vastuukuntamallisissa seutukirjastoissa joku jäsenkunnista hoitaa käytännössä muiden jäsenkuntien puolesta kirjastotoimen palveluineen. Kirjaston hallinto, henkilökunta, taloushallinto ynnä muut ovat vastuukunnalla. Kirjastoilla on yhteinen kirjastotoimenjohtaja ja usein myös yhteinen lautakunta. Yhteistoiminnassa muut sopimusosapuolet maksavat vastuukunnalle palvelujen järjestämisestä niin kuin kuntien välisessä sopimuksessa on sovittu. Yleensä kustannusten jakoperusteena on kunnan asukasluku.”

Tilaaaja-tuottaja –mallin toimintatapaa voidaan soveltaa laajemman kuntajoukon näkökulmasta, joten vastuukuntamallin mukaiset seutukirjastoratkaisut voivat sisältää tilaaaja-tuottaja –toimintamallin. Toimintatapa eriyttää toisistaan palvelun järjestämisen ja palvelun tuottamisen. Tilaajana toimii julkinen taho kunta ja tuottajana kunnan oma tai sen ulkopuolinen organisaatio.

Seutukirjastonselvityksiä on tehty **Suomessa** useita. Suuriksi kysymyksiksi nousevat kaikissa kustannusten jako, logistiset ratkaisut, kokoelmien hallinta sekä hankinta. Laadituissa selvityksissä ei ole pystytty osoittamaan merkittäviä kustannussäästöjä.

Savonlinnan ympäryskunnat ovat laatineet selvityksen seutukirjaston perustamisesta v. 2010. Selvityksessä olivat mukana Enonkoski, Heinävesi, Joroinen, Juva, Rantasalmi, Kerimäki, Punkaharju, Savonlinna ja Sulkava. Selvityksen perusteella hankkeen ohjausryhmä päätyi esittämään, ettei seutukirjastoasiaa vietäisi vielä siinä vaiheessa eteenpäin, vaan tilannetta arvioitaisiin uudelleen myöhemmin kun useisiin seutukirjaston perustamiseen liittyviin asioihin saadaan ratkaisu. Selvityksessä ohjausryhmä esitti, että kirjastot voivat pyrkiä kohti seutukirjastoa yhteistyötä tiivistämällä. Erityisen tärkeänä pidettiin erilaisia yhteistyömuotoja, yhteistä kirjastojärjestelmää, aineiston hankintaa mahdollisimman laajassa hankintarenkaassa sekä aineistokuljetuksia kirjastojen välillä.

Keski-Pohjanmaan seutukirjastonselvitys valmistui 2009. Siinä oli alun perin mukana 11 kuntaa, mutta kuntaliitosten myötä lopulta vähemmän. Selvityksen toteuttamisesta vastasi Kokkolan kaupunginkirjasto. Suhteellisen laajan selvitystyön lopputulemana todetaan, että Keski-Pohjanmaan alueella ei ole selvityksen valossa erityisempää kiinnostusta tiiviin seutukirjaston luomiseen, vaan toiveena näyttää olevan yhteistyön vahvistaminen toisenlaisin keinoin. Selvityksessä tuli vahvasti esille, että kaikki selvityksessä mukana olleet kannattavat kirjastojen välistä laajempaa yhteistyötä. Selvityksen lopussa todetaan, että jatkossa alueen kirjastojen on syytä huomioida meneillään olevat kuntien yhdistymiset ja lähteä sen jälkeen pohtimaan tarkemmin yhteisiä kehittämistarpeita sekä rakentaa sen pohjalta yhteistä tulevaisuutta.

Joensuun alueen kirjastot ovat muodostaneet seutukirjaston jo yli kymmenen vuotta sitten (2007). Alueen kirjastojen yhteiseen historiaan on kuulunut mm. tärkeimpien hankintojen yhteinen kilpailuttaminen. Joensuun seutukirjastossa aineistomäärärahat jaetaan kirjastojen kesken karkeasti asukaslukujen suhteessa. Joitakin poikkeuksia kuitenkin on. Aineistojen hankintapäätökset tekee pääasiassa kirjastonjohtaja. Laskut tulevat kirjastoittain. Joensuun seutukirjastoratkaisulla on haettu toiminnallisia etuja osittain keskittämällä ja osittain työn jakamisella. Joensuun seudun seutukirjaston perustamisesityksessä (2006) on esitetty suhteellisen tarkoin perusteluja seutukirjaston perustamiselle, seudullisen kirjastoratkaisun toiminnallisia etuja ja ongelma-kohtia.

Satakunnan seutukirjastoseelvitys on laaja ja koskee 25 kunnallista kirjastolaitosta. Selvityksen on laatinut Päivi Lepoluoto Porin kaupunginkirjastosta vuonna 2007. Selvityksessä kuvataan seudullisen yhteistyön hallintomalleista tilaaja – tuottaja -malli sekä isäntäkuntamalli. Selvityksessä tarkastellaan myös aktiivisen yhteistyön lisäämisen mahdollisuuksia. Satakunnan alueen seudullisen kirjaston alueellisina vaihtoehtoina selvityksessä esitellään kolme aluemallia. Selvityksen tuloksena oli toiminnan kuvaus kirjastotasolla ja ehdotuksia mahdollisen tulevan seutukirjastoratkaisun järjestämiseksi. Satakunnan seutukirjastohanke on jatkunut useiden vaiheiden kautta ja seutukirjastosopimus on tehty Porin kaupungin ja Nakkilan kunnan välillä vuonna 2016. Pori toimii vastuukuntana. Edellä mainittujen kuntien lisäksi Satakirjastoihin kuuluu 15 muuta kunnankirjastoa, mutta ne eivät muodosta seutukirjastoa vaan ovat kimppa-kirjastoja, joilla on yhteinen kirjastojärjestelmä (kuten esim. Lapin kirjastoilla).

Turun kaupunginkirjasto – Varsinais-Suomen maakuntakirjastossa tehtiin seutukirjastoseelvitys vuonna 2009. Selvitys koski alueen 31 kirjastoa. Selvitystyöryhmän tehtävänä oli selvittää, mitkä seudullisen yhteistyön vaihtoehtoista sopivat parhaiten Turun seudun kirjastoyhteistyöhön. Selvitykseen osallistuneiden kirjastojen näkemysten mukaan hallinnollisen yhdistymisen edellytykset eivät täyttyneet. Sen sijaan selvitystyöryhmä piti tärkeänä yhteistyön vahvistamista ja tehostamista asiakaspalvelun laadun ja toiminnan kustannustehokkuuden näkökulmasta. Jos jossain vaiheessa päädytään hallinnon yhdistämiseen, on tärkeää, että kaikki siihen mukaan tulevat kirjastot ovat seutukirjastokunnossa.

Jyväskylän seudun aluekeskusohjelman verkostokaupunkikunnat laativat seutukirjastoseelvityksen vuonna 2006. Seutukirjastohankkeen tarkoituksena oli alueen kirjastotoimen osalta tehostaa prosesseja, toimintaa, tuottavuutta ja taloudellisuutta. Tavoitteena oli selvittää seutukirjastotoiminnalle paras mahdollinen toimintamalli, kustannusten jakoperusteet ja toteutusaikataulu. Selvityksessä esitetään Jyväskylän seutukirjastomalliksi keskuskuntamallia (isäntäkuntamalli). Selvityksen mukana on myös luonnos seutukirjaston perustamissopimukseksi. Seutukirjastoa ei perustettu, mutta sen sijaan alueen kirjastot muodostavat kirjastokimpan, jonka nimi on Keskikirjastot.

Mikkelin seutukirjasto on osa Etelä-Savon Lummekirjastoverkkoa. Mikkelin omistaa seutukirjastoon kuuluvien kirjastojen kokoelmat ja hankinta sekä lainauskuntoon saattaminen hoidetaan keskitetysti Mikkelissä. Jokainen kunnankirjasto tekee itse aineistonvalinnan. Kirjastojen kesken on syntynyt vastuualueita ja profiloitumista käyttäjäkunnan mukaan. Seutukirjastoon kuuluvat kirjastot eivät varastoi aineistoja vaan sen hoitaa Mikkelin.

Erilaisia seudullisia kirjastoyhteistyöselvityksiä on tehty lisäksi **Hämeenlinnan seudulla, Kainuussa, Etelä-Pirkanmaalla, Kouvolan seudulla ja Salon seudulla**. Selvitysten tulokset ovat pitkälle yhteneväisiä ja soveltuvat hallintomallit yksilöllisiä riippuen mahdollisen seutukirjaston koosta. Seutukirjastomalleissa on myös omat heikkoutensa, mm. kuntien eriarvoiset lähtötilanteet. Suomessa laadituissa seutukirjasto-suunnitelmissa ei ole pystytty osoittamaan merkittäviä kustannussäästöjä. Niitä kuitenkin on mahdollista saada seudullisella yhteisellä kokoelmatyöllä, jolloin myös voidaan karsia päällekkäisiä toimintoja. Toiminnallisia etuja selvitysten mukaan saadaan osittain työn keskittämällä ja osittain työn jakamisella.

Lapin seutukirjastot

Sompion seutukirjasto

Tätä selvitystä tehtäessä Posion ja Ranuan kirjastojen henkilökunnat kävivät 20.3.2018 tutustumassa Sompion seutukirjastoon (Sodankylä, Savukoski, Pelkosenniemi) koulutuspäivän merkeissä. Ensin kerron lyhyesti Sompion seutukirjaston historiasta kirjastotoimenjohtaja Tiina Heinäsen sanoin. Sen jälkeen annan sanansijan Ranuan ja Posion kirjastojen työntekijöille ja heidän mielipiteilleen vierailun / koulutuspäivän annista. Poimin työntekijöiden raporteista tekstiin joitakin oleellisimpia asioita, jotka liittyvät seutukirjastoasiaan.

Sompion kirjastotoimenjohtaja Tiina Heinänen kirjoittaa vielä julkaisemattomassa Lapin kirjastojen historiikissa: ”Kohta on jo kymmenen vuotta mittarissa! Tarkemmin 2019. Kolme naapurusta tutkaili mahdollisuuksia yhteistyöhön, kävi kuntaneuvotteluja, teki selvityksiä, keskusteli, väitteli, esitti kysymyksiä, mielti ja puntaroi. Lopulta kolmen vuoden selvitystyön jälkeen alkoi yhteinen taival. 1.1.2009 Sodankylä, Savukoski ja Pelkosenniemi muodostivat uuden yhteisen kirjastolaitoksen, joka sai nimekseen Sompion kirjasto. Nimi kantaa historiaa. Vanha Sompio ulottui näiden kuntien alueelle. Sodankylän kunta on kirjastotoiminnan vastuukunta ja työntekijät ovat Sodankylän palkkalistoilla. Yhteiseen budjettiin kuuluu kaikki muu paitsi kirjastoautokulut, koska ne ovat yksin Sodankylän sekä eläkemenoperusteiset maksut aiemmista työntekijöistä ja kiinteistökulut. Kukin kunta on vastuussa omista kirjastotiloistaan ja maksaa ne itse. Valtionosuudet tulevat kullekin kunnalle suoraan.

Matkaa kirjastojen välillä on aika lailla. Sodankylästä Savukoskelle saa ajaa 90 kilometriä, Savukoskelta Pelkosenniemelle yli 40 ja Pelkosenniemeltä Sodankylään noin 55 kilometriä. Kirjastolla on yksi virkailija, jonka päätehtävä on kiertää eri kirjastoissa tuuraamassa ja lomittamassa, mutta muutkin saattavat joskus olla tässä apuna. Yhteensä kirjastohenkilökuntaa on 12, mutta henkilötyövuosissa laskettuna 10,6. Sompion kirjastolla on kuusi toimipistettä. Pääkirjasto löytyy joka kunnasta. Savukoskella on lainausasemat Martin ja Tanhuan kylissä ja Sodankylässä on kirjastoauto. Pelkosenniemen kirjasto on ollut evakossa kesäkuusta 2016 alkaen kunnanvirastolla sisäilmaongelmien vuoksi.”

Posion ja Ranuan työntekijöiden kertomaa:

”Hyvinä käytäntöinä jäi mieleen osaamisen jakaminen”

”Sijaistaminen voi laajentaa ammatillista osaamista, tuoda uusia ideoita työhön. Toisaalta välimatkat kirjastojen kesken ovat aika pitkiä”

”Hallinnon järjestäminen vaikutti selkeältä, kun moninkertainen työ oli vähentynyt”

”Heräsi kysymys, onko Sodankylän kirjastossa ehkä liikaa kuormitusta verrattuna muihin toimipisteisiin”

”Toisaalta, miten muiden toimipisteiden virkailijat kokevat työnsä kuormittavuuden, ja onko yksin työskentelyä liikaa”

”Kokonaisuutena vaikutti, että seutukirjasto on tuonut paljon myönteisiä asioita kirjastotoimintaan”

”Sompion kirjastokimpasta pidetty esitelmä oli kaiken kaikkiaan kiinnostava sisäpiirin katsaus seutukirjastojen mahdollisuuksiin ja haasteisiin.

”Kuntien välinen yhteistyö vaikutti logistiselta haasteelta, mutta sen avulla kirjastopalvelut oli onnistuttu ylläpitämään riittävällä tasolla”

”Järjestelyyn oltiin vuosien kokemuksen perusteella enimmäkseen tyytyväisiä, mutta suomalaiseen tapaan negatiiviset seikat saivat paljon käsittelyaikaa”

”Sodankylä, Savukosken ja Pelkosenniemen välinen suhde ei ymmärrettävästi ole tasapuolinen”

”Mitä etuja Sodankylä saa järjestelyistä vastapainona”

” Sitten omasta seutuyhteistyöstä. Jos johtajuus jaetaan, niin työaika myös jaettava tasan molemmille. Posion ongelmahan on ollut tämä johtajuus ja hallinto jo useamman vuoden. Varoa luovuttamasta johtajuutta. Koska nykyiseen jo virkailijan työhön tulee koko ajan lisää uusia juttuja ja ei välttämättä tieto taito meillä riitä. Tottuuko kunta jo liikaa tähän muotoon, ja toteaa, että kyllähän siellä hommat hoituu. Itse näkisin johtajan roolin tärkeänä nykyisessä ja tulevassa roolissa, jonka merkitys, tieto ja taito ovat tärkeitä nykyisissä haastavissa ajoissa. Vai halutaanko, että kirjastomme ajautuu vain lainaamoksi, silloin ei puhuta enään laadullisista kirjastopalveluista. Se pointti vielä, että jos kulkemista välillä Posio-Ranua, niin voisi palkata yhden työntekijän ihan sitä varten, että toimisi molemmissa aina tarpeen mukaan.”

”Mitä hyvää seutukirjasto tarjoaa?

-kirjastojen hallinnolliset tehtävät voidaan tehdä yhdestä paikasta ja eikä tehtäviä tarvitse erikseen tehdä monessa paikassa.

-kirjatilaukset voidaan myös keskittää tehtäviksi yhdestä paikasta.

-toimipaikkojen henkilöstöä voi siirtyä tarvittaessa toiseen toimipaikkaan tarvittavan ajaksi.

-kirjatilasmäärissä voidaan saada säästöä seutukirjastossa.

-seutukirjasto tarjoaa kahden kirjaston tiiviimpää yhteistyötä.

Mitä ei toivottavaa on seutukirjastossa?

-oman kirjaston tietty itsenäisyys katoaa.

-mahdollisesti tulevaisuudessa tuleva maakuntauudistus aiheuttaa epävarmuutta seutukirjastoissa / kirjastoissa.

-mahdollisesti kuntien määrärahat pienenevät entistä enemmän.”

” Loppujen lopuksi tuntui olevan aika vähän asioita, joita työntekijät keksivät seutukirjaston positiivisiksi puoliksi, varsinkin isäntäkirjaston osalta. Pikkukirjastojen työntekijät saavat tietysti byrokratian vähenemisen lisäksi työyhteisön edut (koulutukset, virkistyspäivät, vertaistuki yms.).”

” Kovin innokkailta eivät sodankyläläiset tuntuneet olevan lähtemään tuuraamaan Savukoskelle tai Pelkosenniemeen. Pelkosenniemen työntekijä oli myös rivien väleistä luettuna hiukan näreissään, ettei ollut saanut hänelle luvattua apua kirjaston siirtämisessä väistötiloihin.”

”Yhtenä hyvänä puolena tuli esiin erilaisten tapahtumien ja vierailijoiden kierrättäminen kaikissa toimipisteissä.”

”plussat: kevyempi hallinto rakenne ja joustavemmat työ ajat, sekä mahdollisuus työskennellä toisessa pisteessä tarvittaessa. taloudellinen hallinta kevyempää ja helpompaa

miinukset: yksi paikka määrää pienempien aukiolot ja työntekijät, liian joustavat työpisteiden liikkuvuus, sodankylän kirjasto ei ole mikään rollaattori paratiisi (ahtaat hyllyvälit), savukoski ja pelkosenniemen kirjastot enemmän jo sivukirjasto roolissa?

koko sompion kirjasto kimppa tulee aika paljon poikkeamaan meidän kirjastojen toimivuudesta tulevaisuudessa, koska heillä hyvin eri kokoiset kirjastot ja paikkakunnat.”

”Päällimmäiseksi jäi tunne, että meillä on asiat aika hyvin. Sodankylän kirjasto oli aika iso ja henkilökuntaa reilusti. Seutukirjastosta ei tullut paljon iloisia tai kannustavia ajatuksia. Minulle jäi mieleen, ettei sitä Sodankyläläiset oikein rakastanu. Huolena on kirjastojen keskinäinen sijaistaminen. Heillä oli siihen kunnan tarjoamat autot käyttöön joten matkakustannuksia ei tule. Päivittäinen työaika jää lyhyeksi jos matkustetaan työajalla. En näe hyvänä jos esim. Posiolle täytyy matkustaa omalla ajalla. Vaikka olemme ammattilaisia ei se niin mene, että hypätään remmiin uudessa talossa. Ajatus seutukirjastosta Posion kanssa ei minulle ole vielä lämmennyt, mutta tiedän ja ymmärrän, ettei mielipiteelläni ole suurta arvoa.”

”Kirjastovierailu oli avartava, kuten kirjastovierailut yleensä, ja oli mielenkiintoista verrata omaa kirjastoa ja käytäntöjä toisen kirjaston vastaaviin. Seutukirjastomallina Sompion kirjasto vaikutti hyvin erityyppiseltä kuin mikä olisi mahdollista Ranuan ja Posion kirjastojen kimpassa. Sompiossa pääpisteitä on selkeästi yksi, Sodankylä, josta lähtee tarvittaessa tuuraaja muihin toimipisteisiin. Kaikenlainen hallinnollinen yms. työ hoidetaan Sodankylän toimipisteestä käsin. Muissa toimipisteissä on yksi virkailija töissä, ja lisäksi Sodankylän kirjastossa on yksi ns. kiertävä virkailija, joka tuuraa ja miehittää tietotupia tarvittaessa. Toisinaan myös joku muu kuin varsinainen kiertävä virkailija joutuu lähtemään sijaiseksi Pelkosenniemelle tai Savukoskelle. Tämä ei tuntunut olevan ongelma sinänsä, sillä Sodankylässä vaikutti olevan henkilökuntaa, mistä ottaa. Toki yksilökohtaisella tasolla hyppääminen yllättäen johonkin toiseen toimipisteeseen aiheuttaa varmasti ainakin pieniä orientoitumisongelmia. Sompio on Lapin ensimmäisiä seutukirjastoja, ja kimppa on ollut pystyssä jo vuodesta 2009 saakka. Ainakaan enää seutuyhteistyö ei tuntunut herättävän suuria tunteita henkilökunnassa, vaikkakin esimerkiksi yllättäisiä sijaisuuksia toiseen toimipisteeseen pidettiin rasitteena.”

Nämä kertomukset on koottu Ranuan ja Posion kirjastojen henkilökuntien matkaraporteista. Koko raportteja ei ole tähän kopioita vaan niistä on poimittu lähinnä asioita, jotka liittyvät seutukirjastoasiaan.

Tornionlaakson seutukirjasto

(Kirjastotoimenjohtaja Vesa Sarajärven raportti)

Tornionlaakson seutukirjasto on kahden kunnan yhteinen kirjasto: Ylitornion ja Pellon. Isäntäkuntana toimii Ylitornio. Vierailin Pellon kirjastossa 10.4.2018 ja haastattelin kirjastovirkailija Paula Konttaniemeä, joka oli mukana Tornionlaakson seutukirjaston synnytyssprosessissa ja siten hänellä oli parhaiten asiat muistissa. Keskusteluun osallistui myös kirjastoautonkuljettaja-virkailija Väinö Siikavirta kirjastoautoasioiden osalta.

Keskustelujen yleisenä päätelmänä voidaan todeta, että työntekijät ovat tyytyväisiä seutukirjastoon kokonaisuudessaan. Siihen, miksi päädyttiin esittämään seutukirjastoratkaisua, vaikutti usea asia. Kuntien kirjastojen henkilökuntatilanne oli muutostilanteessa ja tulevaisuus avoin. Jotain oli tehtävä sen suhteen. Työt olivat kasaantuneet ja vain välttämättömimmät työt ehdittiin tekemään. Kirjastot keskustelivat tilanteesta Aluehallintoviraston kirjastotoimen ylitarkastaja Satu Ihanamäen kanssa ja hän kannusti selvittämään seutukirjastomahdollisuuksia. Tuolloin oli myös mahdollista hakea valtiolta ”porkkanarahaa” hankkeelle.

Eri vaiheiden kautta Ylitornio ja Pello päätyivät perustamaan yhteisen Tornionlaakson kirjaston. Selvitystyön teki Terttu Eteläaho (2008) vuonna 2007-2008 ja varsinainen seutukirjasto perustettiin vuonna

2011. Työntekijöiden kokemuksen mukaan yhteinen kirjasto on vahvempi toimija kuin kunnat erikseen. Lisäksi molemmissa kunnissa oli käyttöikänsä päässä olevat kirjastoautot. Molempia autoja ei ollut järkevää uusia, koska yksi yhteinen kirjastoauto kykeni palvelemaan hyvin molemmissa kunnissa. Seutukirjasto siis turvasi kirjastoauto toiminnan jatkuvuuden. Erityisen tärkeänä Pellossa nähtiin se, että kirjastojen henkilökunta oli koko ajan tietoinen tilanteesta. Seutukirjaston myötä henkilökunnan asema muuttui siten, että kaikki siirtyivät saman työnantajan palvelukseen vanhoina työntekijöinä ja samalla henkilökunnan palkat yhtenäistettiin, koska Pellon henkilökunnalla oli ollut alemmat palkat kuin Ylitornion henkilökunnalla. Jokaiselle työntekijälle määriteltiin oma toimipiste, mutta kaikki olivat silti yhteisiä työntekijöitä. Se merkitsi sitä, että tarvittaessa kuka tahansa saattoi lähteä töihin toiseen toimipisteeseen. Tällöin työntekijälle maksetaan matkakorvaukset. Henkilökunnan osalta myös ammattiliitto oli mukana seutukirjastoneuvotteluissa siinä vaiheessa kun seutukirjaston perustamisesta oli päätetty kunnissa. Varsinaisessa asiakaspalvelussa muutos ei näkynyt muutoin kuin uutena henkilönä joskus asiakaspalvelutiskillä. Ja asiakkaat olivat mielissään kun tapasivat välillä uusiakin henkilöitä. Seutukirjastossa kirjastojen palvelut säilyivät ennallaan.

Vaikka muutos seutukirjastoksi onkin ollut hyvä asia Pellossa ja Ylitorniolla, niin joitakin ongelmiakin on ollut. Varsinkin alkuun kunnissa oli vaikea ymmärtää, että aineistot olivat yhteisiä ja saattoivat liikkua kuntien välillä. Vielä tänäkin päivänä kirjastojen Internet-sivut ovat ongelmalliset ja aiheuttavat hämminkiä. Pellon kunnan nettisivuilla kirjastosta on hyvin minimaaliset tiedot. Yhteisen seutukirjaston sivut ovat Ylitornion sivuilla. Pellolaisten on vaikea mieltää asiaa. Pientä kritiikkiä aiheutti myös se, että virat / toimet siirrettiin yhteen kuntaan. Työntekijöiden mielestä seutukirjastossa onkin erityisen tärkeää painottaa sitä, että kaikilla työntekijöillä on liikkumisvelvollisuus ja kirjasto on yhteinen. Kaikesta on syytä tehdä selkeät säännöt. Työntekijöiden liikkuminen kuntien välillä aiheutti alkuun kritiikkiä. Seutukirjastossa on osattava asennoitua tasapuolisuuteen ja pyrittävä siihen, että mm. tapahtumia ja kirjailijavierailuja järjestetään molemmissa kirjastoissa.

Tornionlaakson seutukirjastossa toiminta ja talous on pääosin yhteistä. Tehdään yksi toimintakertomus, joka raportoidaan molempiin kuntiin. Kirjastoilla on yhteinen budjetti, joka jaetaan kirjastojen toimintaan kuntien asukaslukujen suhteessa. Kirjastoilla on yksi henkilö, joka pääosin tekee aineistohankinnat molemmille kunnille. Henkilökunta kokee, että yhteinen hankinta on hyvä ja säästää aikaa. Muut pienemmät kalusto-, ym. hankinnat sisältyvät myös budjettiin. Suuremmat hankinnat suunnitellaan vuosittain ja niihin varataan erikseen investointirahaa. Kaikissa kalustohankinnoissa kuntien kesken sovittu prosenttijako ei päde, jolloin kunnat varaavat rahaa erikseen. Seutukirjaston yhteisessä budjetissa ei ole kuntien tilavuokrat ja muut tilakustannukset. Niistä kukin kunta vastaa itse. Sen sijaan laitevuokrat (esim. kopiokone) sisältyvät yhteiseen budjettiin. Talouden tilanne tarkistetaan loppuvuodesta ja kustannusten jako oikaistaan sovittu mukaiseksi. Mikäli kuntien asukasluvuissa tapahtuu muutoksia, niin jako-osuuksia tarkistetaan vuosittain.

Tornionlaakson seutukirjasto aiheutti muutoksia myös kuntien sisällä muihin toimintoihin. Aiemmin kirjastonjohtajan virkaan oli sisältynyt mm. kunnan kulttuurityötä, elokuvien järjestämistä ja museon toimintaa. Ne jäivät pois seutukirjaston yhteiseltä kirjastotoimenjohtajalta kun seutukirjaston hallinto vei kaiken ajan. Seutukirjaston myötä myös kirjastojen verkkoratkaisut piti sopia uudelleen. Seutukirjaston toiminta järjestettiin isäntäkunta Ylitornion mukaan ja siten kaikkien järjestelmien ja ohjelmien oli toimittava myös Pellon kunnassa. Pellon kirjasto on siis käytännössä Ylitornion kunnan yksi toimipiste, jossa toimii mm. Ylitornion Intranet.

Asiakasnäkökulmaa – seutukirjastokysely Posiolla ja Ranualla

Posion ja Ranuan kuntien asukkaille järjestettiin kysely seutukirjastoasiasta 26.3. – 15.4.2018 välisenä aikana nettikyselynä sekä kirjastoissa jaettavana olleena paperikyselynä. Kysely perustuu kuntalain (365/1995) 27 §:ssä säädettyyn kunnan velvollisuuteen huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Kirjastotoimenjohtaja laati kyselyn perusrungon ja pyysi siitä kommentteja ja kehittämisesityksiä molempien kuntien kunnanjohtajilta, hallintojohtajilta ja sivistystoimesta vastaavilta johtajilta. Kaikki pitivät kyselyn runkoa ja asioita sopivina. Ainostaan yksi kiinnitti huomiota siihen, että hallintoon ja talouteen liittyvät kysymykset voivat olla joillekin vaikeita. Kyselyn paperiversio on tämän selvityksen liitteenä (Liite 1).

Kyselyn tarkoitus ja toteutus

Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa kuntalaisten mielipiteitä kuntien kirjastopalveluista ja niiden tulevaisuudesta. Taustalla oli Ranuan ja Posion kuntien päätökset, joiden mukaan selvitetään kuntien mahdollisuuksia kirjastojen alueelliseen yhteistyöhön. Kyselyn saatetekstissä itse seutukirjastoasiaa ei selostettu kovinkaan paljoa. Ainoastaan mainittiin se, mitä seutukirjasto tarkoittaa: ” Seutukirjasto tarkoittaa hallinnollisesti kahden tai useamman kunnan yhteistä kirjastolaitosta”. Ja kerrottiin myös, mitä seutukirjasto merkitsee asiakkaille: ” Kirjaston asiakkaille seutukirjasto ei merkitse ollenkaan niin suurta muutosta kuin itse kirjastoille. Kirjaston palvelut säilyvät ennallaan. Suurin muutos on lähinnä kirjaston hallinnossa, jolloin kirjastoilla olisi yksi yhteinen johtaja”. Useat kysymykset olivat suhteellisen vaikeita ja vaativat vastaajilta jonkin verran ennakkotietämystä asioista. Toisaalta kysymyksiin pystyi vastaamaan myös ilman ennakkotietämystä ja omiin mielikuviin perustuen. Erityisesti kysymykset tai väittämät seutukirjastoasiasta olivat tällaisia. Mikäli seutukirjastoasiaa olisi kyselyn saatteessa selostettu enemmän, niin se olisi voinut vaikuttaa vastaajien mielikuvaan siitä, miksi he seutukirjaston kuvittelevat. Varsinaisia kirjastopalveluja ja kirjastotilaa koskevia kysymyksiä ei tähän kyselyyn liitetty kuin valikoiden muutamia, koska kirjastot järjestävät säännöllisesti sekä valtakunnallisia että maakunnallisia yhteisiä kyselyjä. Tämänkin kyselyn kanssa osittain yhtä aikaa aloitettiin kirjastojen valtakunnallinen käyttäjäkysely, jolla kirjastojen käyttöä kartoitetaan tarkemmin.

Kyselyn tekniseen toteuttamiseen käytettiin Ranuan kunnan Webropol –ohjelmaa. Kyselyn laati seutukirjastonselvityksen tekijä kirjastotoimenjohtaja Internet-kyselynä. Sama lomake myös tulostettiin ja laitettiin saataville sekä Posion että Ranuan kirjastoihin ja Ranuan kirjastoautoon. Kyselystä tiedotettiin paikallislehti Kuriirissa 28.3.2018. Lisäksi kyselystä oli tietoa molempien kuntien kirjastojen Internet-sivuilla ja kirjastojen Facebookissa. Tämän yleisen tiedottamisen lisäksi kyselystä lähetettiin tiedote kaikkiin Posion ja Ranuan kuntien sähköpostiosoitteisiin. Sähköpostitiedote lähetettiin kaksi kertaa.

Kyselyn tuloksia

Seutukirjastokyselyyn saatiin 56 vastausta, joista Posiolta 28 ja Ranualta 27. Yksi vastaus tuli muusta kunnasta. Vastaajista lähes 90% kuului ikäluokkaan 25 – 65 vuotta. Sitä nuoremista sekä vanhemmista ikäryhmistä tuli molemmista n. 5% vastauksista. Kyselyn tiedottaminen onnistui parhaiten sähköpostin kautta, koska vastaajista kunnan työntekijöitä oli 53,57 %. Kuntalaisia vastaajista oli 37,5 %, päättäjiä / luottamusmiehiä 7,14 % ja muita 1,79 %.

Kirjaston nykytilaa kartoittavissa kysymyksissä haluttiin tietää kirjastonkäyttäjien yleistä tyytyväisyyttä tai tyytymättömyyttä kirjastopalveluihin. Yleisesti kirjastopalveluihin ollaan tyytyväisiä. Joko hyvin tai melko tyytyväisiä on vastaajista 71,43 % (n= 40). melko tai hyvin tyytymättömiä on 17,86 % (n=10).

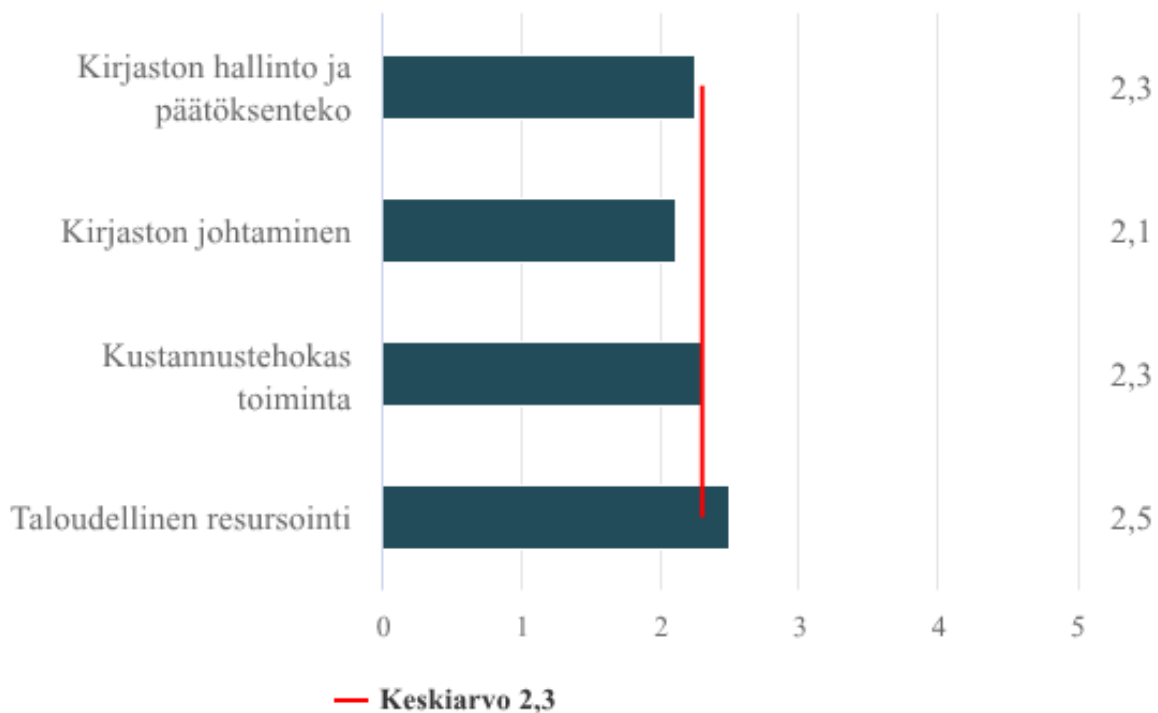
Kirjastopalveluihin ollaan siis tyytyväisiä. Kaikkien keskiarvo on 2,1. Kunnittain tarkasteltuna Ranualla (1,9) ollaan kirjastopalveluihin jonkin verran tyytyväisempiä kuin Posiolla (2,2). Selkeästi keskiarvosta poikkeavat varsinaiset aukioloajat ja kirjaston henkilöstömäärä. Molemmissa on vastaajien mielestä kehitettävää.

Kysymys nro. 5: Kuinka paljon koet kehittämisen tarvetta kuntasi kirjastopalveluissa?

Kirjaston hallinnossa ja taloudessa vastaajat kokevat hieman enemmän kehittämisen tarvetta, mutta pääosin asiat ovat hyvin. Kirjaston taloudelliseen resursointiin kaivattaisiin hieman kohennusta erityisesti Posiolla. Kirjaston hallinnossa ja päätöksenteossa on vähän kuntakohtaisia eroja. Pieni ero näkyy kirjaston nykyisessä johtamisessa. Ranualla siihen ollaan hieman keskiarvoa tyytyväisempiä kuin Posiolla, jossa johtaminen ei ole niin näkyvää ostopalvelusta johtuen. Ranualla kirjaston kustannustehokkaassa toiminnassa nähdään hieman enemmän kehittämisen tarvetta kuin Posiolla (Ranua 2,4, Posio 2,2).

Kysymys nro 6: Kirjaston hallinto ja talous. Kuinka paljon näet kehittämisen tarvetta?

Seutukirjastoa kartoitettavia kysymyksiä oli neljä. Kysymyksessä 7 kartoitettiin vastaajien mielipiteitä siitä, näkevätkö he seutukirjastosta olevan etua vai haittaa, jos Posio ja Ranua yhdistyvät hallinnollisesti yhdeksi kirjastoksi. Akselilla 1-5 vastausten keskiarvoksi tuli 2,1. Eli joko paljon tai jonkin verran etua näki kirjastojen välisestä yhteistyöstä olevan 67,85 % vastaajista (n=38). Vain 7,15 % (n=4) näki yhdistymisestä olevan jotain haittaa. Aivan samat luvut saatiin kuntien välisestä yhteistyöstä kirjastoasioista. Sen sijaan päättäjien välistä yhteistyötä ei nähdä aivan niin optimistisessä valossa. Toki senkin keskiarvo on positiivisella puolella.

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskisarvo	Mediaani
Kirjastojen välinen yhteistyö	22	16	14	3	1	56	2,02	2
	39,28%	28,57%	25%	5,36%	1,79%			
Kuntien välinen yhteistyö kirjastoasioissa	22	16	14	3	1	56	2,02	2
	39,28%	28,57%	25%	5,36%	1,79%			
Kuntien päättäjien välinen yhteistyö	15	16	18	4	3	56	2,36	2
	26,79%	28,57%	32,14%	7,14%	5,36%			
Yhteensä	59	48	46	10	5	168	2,13	2

Kysymykset 8 ja 9 sisälsivät asioita, joista vastaajilla ei välttämättä ole faktisia tietoja, mutta joihin voi vastata omien mielikuvien perusteella. Kysymyksessä 8 esitettiin väittämiä, joilla voidaan perustella seutukirjaston hyötyjä. Vastaajat voivat olla joko täysin samaa mieltä (1), melko samaa mieltä (2) tai melko eri mieltä (4) ja täysin eri mieltä (5). Keskimäinen vaihtoehto (3) tarkoitti, että vastaaja ei osannut sanoa mitään tai hänellä ei ollut mielipidettä. Suhteellisen suuri määrä vastaajista ei ollut osannut sanoa mitään, joten vastausten keskiarvon tarkasteleminen ei kerro koko totuutta ja sen vuoksi graafista kuvaajaa ei ole järkevää esittää. Sen sijaan voidaan tarkastella vastausten prosentuaalista jakaumaa, jota kuvataan alla olevassa taulukossa:

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
Seutukirjastolla saadaan taloudellisia säästöjä	21	15	14	4	2	56	2,13	2
	37,5%	26,79%	25%	7,14%	3,57%			
Seutukirjastolla saadaan aikaan hallinnon tehostumista	17	20	15	3	1	56	2,13	2
	30,36%	35,71%	26,78%	5,36%	1,79%			
Seutukirjastolla voidaan karsia päällekkäisiä toimintoja	24	16	11	4	1	56	1,96	2
	42,86%	28,57%	19,64%	7,14%	1,79%			
Seutukirjasto voi tasoittaa kirjastojen välisiä eroja	18	20	13	3	2	56	2,13	2
	32,14%	35,72%	23,21%	5,36%	3,57%			
Seutukirjaston myötä voidaan säästää henkilöstöresursseja	15	12	20	5	4	56	2,48	3
	26,79%	21,43%	35,71%	8,93%	7,14%			
Seutukirjastossa voidaan paremmin hyödyntää henkilöstön erityisosaamista	18	22	10	3	3	56	2,13	2
	32,14%	39,28%	17,86%	5,36%	5,36%			
Seutukirjasto monipuolistaa kirjastokokoelmia	21	15	12	5	3	56	2,18	2
	37,5%	26,78%	21,43%	8,93%	5,36%			
Seutukirjasto lisää tasa-arvoa	12	16	18	7	3	56	2,52	2,5
	21,43%	28,57%	32,14%	12,5%	5,36%			
Seutukirjasto mahdollistaa monipuolisemmat palvelut	17	17	14	5	3	56	2,29	2
	30,35%	30,36%	25%	8,93%	5,36%			

Seutukirjasto vahvistaa kirjaston asemaa alueella	17	15	17	4	3	56	2,3	2
	30,36%	26,78%	30,36%	7,14%	5,36%			
Seutukirjasto parantaa kirjaston näkyvyyttä	15	14	18	4	5	56	2,46	2
	26,79%	25%	32,14%	7,14%	8,93%			
Yhteensä	195	182	162	47	30	616	2,25	2

Suurin osa vastaajista (64,29%) on sitä mieltä, että seutukirjastolla saadaan taloudellisia säästöjä. Vain joka kymmenes vastaaja ei usko säästöihin. Hieman useampi vastaaja uskoi, että saadaan aikaan hallinnon tehostumista. Vain n. 7 % ei siihen uskonut. Valtaosa (yli 70%) vastaajista uskoi, että seutukirjaston myötä päällekkäisiä toimintoja voidaan karsia. Seutukirjaston arvellaan myös tasoittavan kirjastojen välisiä eroja. Sen sijaan henkilöstöressurssien säästämiseen ei usko aivan yhtä moni vastaaja (alle puolet). Mutta kirjastojen henkilöstön erityisosaaminen korostuu ja sitä voidaan vastaajien mielestä paremmin hyödyntää kuntien yhteisessä kirjastolaitoksessa. Myös kirjastokokoelmien uskotaan monipuolistuvan, tasa-arvon lisääntyvän ja palvelujen monipuolistuvan. Yli puolet uskoo myös, että seutukirjasto vahvistaa kirjaston asemaa alueella ja parantaa kirjaston näkyvyyttä. Kun tarkastelusta jätetään huomiotta ”en osaa sanoa” – vastaukset, niin todellisia ns. ”vastarannan kiiskejä” kaikista vastaajista on vain alle 17 %. Eli n. 83 % oikeasti mielipiteensä ilmaiseista oli asioista joko täysin tai melko samaa mieltä ja näkee seutukirjastossa enemmän hyötyä kuin haittaa.

Tätä kysymystä kunnittain tarkasteltuna saadaan kuntien välille myös joitakin eroja. Hallinnon tehostumiseen uskottiin Posiolla hieman enemmän kuin Ranualla. Henkilöstöressurssien säästämiseen uskottiin Ranualla enemmän kuin Posiolla. Muutoin vastaukset olivat kunnissa hyvin pitkälle samaa tasoa.

Jos tarkastellaan tämän kysymyksen asioita päättäjien / luottamusmiesten näkökulmasta, niin erot ovat suuremmat. Päättäjistä taloudellisiin säästöihin uskoi huomattavasti keskivertoa vastaajaa useampi. Samoin päättäjät uskoivat hallinnon tehostumiseen, päällekkäisten toimintojen karsimiseen ja kirjastojen välisten erojen tasoittumiseen enemmän kuin muut vastaajat. Sen sijaan henkilöstöressurssit ja osaamisen päättäjät näkivät kuten muutkin. Viiden viimeisen väittämän osalta päättäjät eivät olleet ollenkaan niin optimistisia kuin muut vastaajat. Todennäköisesti päättäjien vastaukset osoittavat enemmän realismia kuin keskimäärin muiden vastaajien. Kirjastokokoelmat eivät muutu miksiäkään, tasa-arvo ei lisääny kun palvelupaikat ja palvelut säilyvät ennallaan ja myös kirjastojen asema sekä näkyvyys todennäköisesti säilyvät ennallaan.

Kysymyksessä 9 esitetään väittämiä seutukirjaston mahdollisista haitoista. Tässäkin kysymyksessä näkyy epä tietoisten vastaajien suuri määrä. Useimpiin väittämiin ei ollut osattu sanoa mitään. Tällaisia vastaajia oli kaikista yli 40 %. Näitäkin kysymyksiä on selkeintä lähestyä taulukon kautta. Asteikko: 1= Täysin samaa mieltä, 2= Melko samaa mieltä, 3= En osaa sanoa, 4= Melko eri mieltä, 5= Täysin eri mieltä.

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
Seutukirjaston johtaminen olisi ongelmallista	3	4	25	16	8	56	3,39	3
	5,36%	7,14%	44,64%	28,57%	14,29%			
Seutukirjastossa henkilöstön palkkaus olisi epätasaista	2	3	30	13	8	56	3,39	3
	3,57%	5,36%	53,57%	23,21%	14,29%			
Seutukirjaston myötä palvelut huonontuisivat	3	3	23	15	12	56	3,54	3
	5,36%	5,36%	41,07%	26,78%	21,43%			
Seutukirjastossa palveluiden kehittäminen hankaloituu	3	7	17	19	10	56	3,46	4
	5,36%	12,5%	30,35%	33,93%	17,86%			
Paikallista osaamista ei pystytä hyödyntämään riittävästi seutukirjastossa	3	5	20	16	12	56	3,52	3,5
	5,36%	8,93%	35,71%	28,57%	21,43%			
Paikalliset piirteet katoavat seutukirjastossa	5	7	20	11	13	56	3,36	3
	8,93%	12,5%	35,72%	19,64%	23,21%			
Seutukirjastossa yksittäisen kirjaston päätäntävalta heikkenee	6	14	19	11	6	56	2,95	3
	10,72%	25%	33,93%	19,64%	10,71%			
Seutukirjastossa henkilöstön asema heikkenee	4	8	26	10	8	56	3,18	3
	7,14%	14,28%	46,43%	17,86%	14,29%			
Seutukirjastossa palvelutaso vaihtelee eri kirjastoissa	5	6	25	14	6	56	3,18	3
	8,93%	10,72%	44,64%	25%	10,71%			
Kirjastoaineistojen laatu ja saatavuus huonontuisi seutukirjastossa	5	2	21	18	10	56	3,46	3,5
	8,93%	3,57%	37,5%	32,14%	17,86%			
Yhteensä	39	59	226	143	93	560	3,34	3

Vastaajat eivät koe seutukirjaston johtamista ongelmallisena. Kaikista mielipiteensä ilmaiseista 77,4 % oli sitä mieltä, että johtaminen ei ole seutukirjastossa ongelma. Henkilöstön palkkauksen ei koeta olevan epätasaista. Vastaajat ovat myös vahvasti sitä mieltä, palvelut eivät huonone tai hankaloidu seutukirjastossa. Myös paikallisen osaamisen hyödyntämisen uskotaan onnistuvan. Päättäjistä kaikki olivat joko melko tai täysin sitä mieltä (1 ei vastannut mitään). Vastaajat olivat myös sitä mieltä, että paikalliset piirteet säilyvät myös seutukirjastossa. Yli puolet vastaajista uskoi, että yksittäisen kirjaston päättävältä heikkenee seutukirjastossa, mutta henkilöstön aseman heikkenemiseen ei uskottu niin paljoa. Palvelutason arveltiin yleisesti säilyvän ennallaan eri kirjastoissa, mutta päättäjät olivat enemmän sitä mieltä, että palvelutaso tulisi vaihtelevaan. Kirjastoaineistojen laatuun ja saatavuuteen vastaajat eivät uskoneet seutukirjaston juurikaan vaikuttavan. vain 17,5 % kaikista vastaajista arveli niiden heikkenevän.

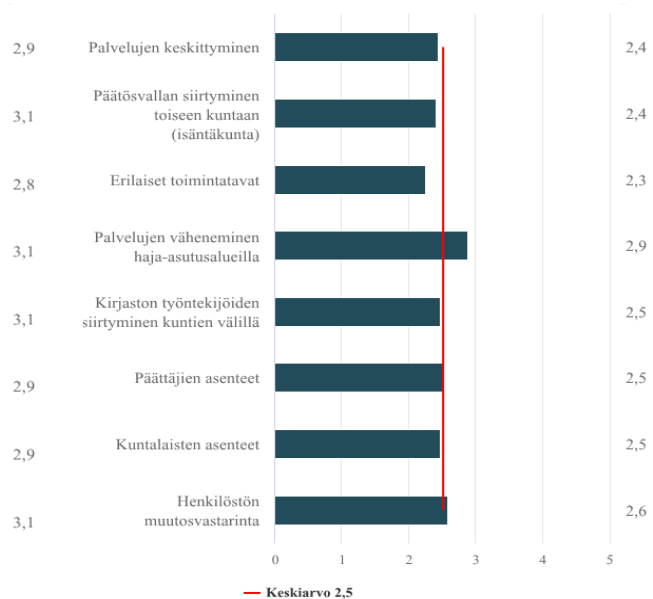
Kunnittain tarkasteltuna kovin suurta eroa vastauksissa ei ole. Vastausten keskiarvo on Ranualla hieman alempi (3,3) kuin Posiolla (3,4). Vastaukset antavat viitteen, että Ranualla nähdään hieman enemmän haittoja seutukirjastosta kuin Posiolla. Kääntäen posiolaiset kokevat hyötyvänsä seutukirjastosta ranualaisia enemmän.

Kysymyksessä 10 esitettiin joitakin asioita, jotka voisivat olla ongelmallisia tai muodostua seutukirjaston esteeksi. Asteikko: 1= Ei ollenkaan ongelma --- 5= Vakava ongelma.

POSION VASTAUKSET

RANUAN VASTAUKSET

Yleisesti Posiolla seutukirjastossa nähtiin enemmän ongelmallisia asioita kuin Ranualla. Nämä vastaukset ovat hieman ristiriidassa aiempien vastausten kanssa, koska muutoin posiolaiset kokevat hyötyvänsä enemmän seutukirjastosta. Jonkin verran tämän kysymyksen kohdalla vaikuttaa se, että Ranuan vastauksissa oli enemmän "en osaa sanoa" -vastauksia (42,6 %) kuin Posion vastauksissa (29,9 %). Tämän kysymyksen osalta voidaan kiinnittää huomiota erityisesti kolmeen asiaa:

1. Päätösvallan siirtyminen toiseen kuntaan huolettaa enemmän posiolaisia. Syynä on todennäköisesti se, että oletetaan isäntäkuntavastuun olevan Ranuan kunnalla.
2. Kirjaston työntekijöiden siirtyminen kuntien välillä. Muissa seutukirjastoissa on yhteisiä työntekijöitä, jotka työskentelevät tarpeen mukaan myös toisessa kunnassa. Nykyisen ostopalvelusopimuksen mukaan liikkuva työntekijä on Ranuan kunnan kirjastotoimenjohtaja. Mahdollisessa seutukirjastossa myös muilla työntekijöillä voi olla velvollisuus liikkua kuntien välillä. Tämä huolettaa enemmän posiolaisia.
3. Henkilöstön muutosvastarinta. Molemmissa kunnissa kirjastojen henkilökunta on osittain vaihtunut ja vähentynyt muutaman vuoden sisällä. Vastaja arvelee, että Posiolla kirjaston henkilökunnan muutosvastarinta voisi olla suurempi kuin Ranualla.

Kyselyssä oli myös mahdollista antaa sanallista palautetta ja kommentteja. Joissakin kommentteissa oltiin huolissaan kirjojen varaussysteemin mahdollisesta maksullisuudesta ja todettiin, että nykyisin varaukset toimivat hyvin. Joku vastaaja toivoi Posiolla pitempää aukioloaikaa perjantaisin. Lisäksi joku toivoi lisää lainattavia urheiluvälineitä, luistimia ym. Joku ranualainen vastaaja toivoi, että Ranualla saataisiin toinen kuljettaja kirjastoautoon, jotta kirjastoautokäyntejä olisi useammin.

Varsinaiseen seutukirjastoasiaan ja kyselyyn yleensä kommentoitiin näin:

”hankalat vaihtoehdot – logiikka puuttui, kuinkahan moni vastaa? kirjojen katoaminen vauraalta Ranualla suuri riski”

”yhteistyö ennemmin Rovaniemen kanssa”

”Todella vaikea sanoa mitään, kuten vastauksista näkyy, ei tiedä lainkaan mitä vaikutuksia seutukirjastolla olisi. Nykyisellään omatoimikäyttö on todella hyvä juttu! Muutenkin kirjasto toimii hyvin, mikä on tärkeää. En haluaisi kirjastopalvelujen heikentyvän, ovat minulle todella tärkeitä!”

”Hankalahko vastata vähäisen pohjatiedon takia. Tässä on nyt toimittu käytännössä yhden-suuntaisesti. Toivottavasti aukioloajat tai omatoimijat eivät enää vähene.”

Kyselyn yhteenvetoa

Kyselyyn saatiin suhteellisen vähän vastauksia, joten tuloksiin on suhtauduttava sen mukaan. Kokonaisuudessaan tuloksia voidaan kuitenkin pitää luotettavina ja vastaavan hyvin todellisuutta. Tämä oletamus erityisesti sen vuoksi, että niin suuri osa vastaajista oli kuntien työntekijöitä ja heillä voi olettaa olevan seutukirjastoasiastakin jonkin verran ennakkotietoa. Hieman harmillista on, että nuoremmista ikäryhmistä saatiin niin vähän vastauksia. Samoin myös vanhemmat ikäryhmät. He ovat silti kirjastojen aktiivisimpia käyttäjäryhmiä. Toki keski-ikäiset ovat pääosin päättämässä asioista, mutta muiden ikäryhmien mielipide olisi ollut kiinnostavaa saada. Kunnittaiset vastaajamäärät menivät lähes tasan, joten siltä osin tulokset ovat hyvin vertailukelpoiset.

Kyselyn tulokset ovat pääosin kyselyn tekijän odotusten mukaiset. Mitään suuria yllätyksiä vastauksista ei löytynyt. Vastaajien tyytyväisyys oman kuntansa kirjastopalveluihin on poikkeuksetta kaikissa kirjaston kyselyissä ollut korkealla tasolla. Niin myös tässä kyselyssä. Mitään vakavia puutteita tai kehittämistarpeita

ei kyselyn perusteella kirjastojen palveluista löytynyt, mutta toki jotain erikseen huomioitavaa. Kirjastojen aukioloaikoja säädetään tarpeen ja resurssien mukaan. Lähinnä henkilöstöresurssien vähentäminen on johtanut aukioloaikojen vähentämiseen ja se ei ole ollut asiakkaiden mieleen. Kyselyn perusteella mahdollisen seutukirjaston on kiinnitettävä huomiota aukioloaikoihin ja henkilöstömäärään. Muutoin kirjastojen kokoelmissa, laitteissa ja tiloissa eivät vastaajat näe suuria kehittämistarpeita.

Vaihtoehtoja ja yhteistyömahdollisuuksia

Ranuan ja Posion kirjastojen toiminnan ja hallinnon järjestämiseksi voidaan esittää useita vaihtoehtoisia malleja, joista tarkempi erittely seuraavien otsikoiden alla. Koska tämä selvitys on kahden kunnan kirjastoja koskeva, niin se rajaa jonkin verran vaihtoehtoja. Lisäksi kunnat ovat rakenteeltaan hyvin pitkälle samanlaisia ja se myös helpottaa kuntien vertailua.

Eri vaihtoehtoja punnittaessa voidaan kirjastoja tarkastella yleisellä tasolla nelikenttäänalyysin avulla.

VAHVUUKSIA:

- Alueellisesti yhtenäinen ja kokemuksia aiemmasta yhteistyöstä useilta eri aloilta, esim. yhteinen paikallislehti Kuriiri
- Vahvat ja pitkäaikaiset asiakassuhteet
- Tiivis kirjastojen välinen yhteistyö maakunnan alueella
- Yhteinen kirjastojärjestelmä
- Yhteiset käytösäännöt ja käytännöt kaikkien Lapin kirjastojen kanssa
- Yhteinen kuljetuslogistiikka
- Yhteinen verkkokirjasto
- Opittu tuntemaan toisemme

HEIKKOUSIA:

- Kustannusten jako tasapuolisesti
- Matkakustannukset toiseen toimipisteeseen
- Pitkä matka toimipisteiden välillä, teiden kunto huono, tarvitaan auto
- Yhtenäisen toimintakulttuurin luominen
- Aikataulu
- Kirjastopalvelujen tasapuolinen saatavuus kunnissa (vrt. Ranualla kirjastoauto)
- Työntekijän jaksaminen

UHKIA:

- Työntekijöiden ikärakenne: eläköitymisiä lähivuosina
- Voidaanko rekrytoida uusia työntekijöitä eläköityvien tilalle?
- Nopeasti muuttuva toimintaympäristö vaatii jatkuvaa kouluttautumista
- Jaksavatko työntekijät jatkuvasti omaksua uutta ja kehittää palveluja, epävarmuus
- Mitä maakuntaudistus tuo tullessaan?

- Riittävätkö resurssit?
- Tasapuolisuuden, kuntien erityispiirteiden ym. huomioiminen hankinnoissa, keskitetty hankinta
- Tasapuolisuus töiden järjestämisessä
- Sijaistaminen toisessa toimipisteessä. Kärsikö palvelun laatu?
- Työntekijöiden väsyminen kun joutuu kulkemaan kahden kunnan välillä

MAHDOLLISUUKSIA:

- Yhteinen seutukirjasto tuo vahvemman organisaation, jolla on enemmän painoarvoa
- Töiden organisointi uudella tavalla, työtehtävät monipuolistuvat
- Voidaan suunnitella ja hakea yhteisiä hankkeita, jotka hyödyttävät molempia kuntia
- Voidaan tutustua uusiin työympäristöihin ja saadaan kokemuksia sekä näkemystä omaan työhön
- Palveluja voidaan tarjota kuntalaisille tasalaatuisina molemmissa kunnissa
- Ollaan yhdessä vahvempia kun kirjastoille liitetyt tehtävät lisääntyvät (esim. Celian palvelut)
- Seutukirjastolla vahvempi brändi

Itsenäiset kirjastot

Yksi vaihtoehto on, että Ranua ja Posio palaavat aiempaan käytäntöön ja kunnat jatkavat kirjasto-toimintaansa itsenäisesti. Työpaikan, töiden sujuvuuden ja henkilökunnan kannalta jatkuvasti läsnä oleva ja kokoaikainen oma kirjastotoimenjohtaja kunnassa olisi paras ratkaisu. Tämä vaihtoehto aiheuttaisi kuitenkin molemmissa kunnissa lisäpanostuksen tarvetta kirjastojen talouteen. Seuraavassa kunnittain asioita, joihin palaaminen entiseen vaikuttaisi:

POSIO

- Rekrytoitava uusi kirjastotoimenjohtaja, jonka palkkaus nykyisen KVTES:n (2018) mukaan kuuluu hinnoittelun ulkopuolelle ja tehtäväkohtainen palkka määritellään KVTES:n palkkausluvun 8§:n ja 17 §:n mukaan soveltamisohjeineen.
- Nykyisen kirjastotoimenjohtajan ostopalvelun kustannusvaikutus (n. 27 000€) jää pois.
- Henkilöstökustannukset lisääntyvät n. 45 000 €.
- Uuden palkattavan kirjastotoimenjohtajan työnantajavastuut (eläke, sairauslomat, vuosilomat ym.) tulevat Posion kunnalle.
- Henkilötyövuosia tulee lisää 0,6, jolloin Posion kirjastossa olisi 3,35 HTV (vakinaiset).

RANUA

- Kirjastotoimenjohtaja palaa kokopäivätoimiseksi työntekijäksi Ranuan kuntaan.
- Ostopalvelun tuotto Ranuan kunnalle jää pois (n. 27000 €).
- Kirjaston henkilötyövuodet lisääntyvät 0,4:llä, jolloin kirjastossa on yhteensä 4 HTV.

Ostopalvelut

Toinen vaihtoehto on nykyisen ostopalvelusopimuksen jatkaminen. Nykyinen sopimus on voimassa 31.12.2018 asti ja kattaa kirjastotoimenjohtajan hallinnollisten palveluiden ostamisen Ranuan kunnalta Posion kunnalle. Posion kunta ostaa kirjaston hallinnolliset tehtävät kirjastotoimenjohtajan työpäivinä siten, että 40 % työajasta on Posion kirjaston tehtävien hoitamista ja siten että kirjastotoimenjohtaja on läsnä Posiolla yhtenä päivänä viikossa n. 9 tuntia (käytännössä enemmän!) ja tekee muun ajan etätyötä Posiolla Ranuan kirjastossa. Tarvittaessa läsnäolopäiviä Posiolla voi olla useampikin. Ostopalvelusopimuksen kokonaisveloitus on 2500 € / kk + alv. 24 %. Se sisältää 4-6 matkan matkakulut Posiolle kuukaudessa. Koulutusten ja kokousten kustannukset jaetaan kuntien kesken vastaavalla osuudella (40 % Posio ja 60 % Ranua). Kirjastotoimenjohtajan vuosilomien ja sairauslomien ajalta kustannusten korvausta ei veloiteta Posion kunnalta.

Kirjastotoimenjohtajan ostopalvelu on sinänsä toimiva ratkaisu, mutta ei tyydytä kummankaan kirjaston henkilökuntaa. Työntekijät kokevat, että kirjastotoimenjohtaja ei ole tarpeeksi läsnä. Lisäksi työajan jakaminen hallinnollisten töiden osalta on haasteellista ja etänä tehtävät työt eivät monilta osin onnistu ollenkaan. Se johtuu kuntien erilaisista käytännöistä ja ohjeista etätyön suhteen. Nykyisessä ostopalvelussa kirjastotoimenjohtajan on hallittava erikseen molempien kuntien ohjelmistot, käytännöt sekä oltava mukana erikseen molempien kuntien toiminnoissa, koulutuksissa ja hankkeissa. Se vie todella paljon työaikaa varsinaiselta työltä. Molempiin kuntiin on erikseen tehtävä talousarviot, toimintasuunnitelmat, aineistohankinnat, työvuorolistat jne. Lisäksi nykyisessä ostopalvelusopimuksessa ja kirjastotoimenjohtajan tehtävänkuvauksessa työtehtäviä sekä vastuualueita on niin paljon, että yhdellä henkilöllä on haasteita hallita kaikki molempien kuntien osalta. Pitemmän päälle kyse on työntekijän jaksamisesta. Ostopalvelu aiheuttaa kirjastotoimenjohtajalle jatkuvasti ylitöitä, joita ei erikseen korvata.

Ranuan ja Posion yhteinen seutukirjasto

Kolmas vaihtoehto on, että perustetaan yhteinen seutukirjasto. Ranuan ja Posion kuntien yhteisen kirjastolaitoksen luonnollinen nimi voisi olla **Etelä-Lapin kirjasto**. Kirjastojen hallinnollinen yhdistäminen toisi toiminnallisia hyötyjä molemmille kirjastoille ja helpottaisi erityisesti hallintoa. Kirjastotoimenjohtaja pystyisi täysipainoisemmin keskittymään kirjaston kehittämiseen ja hallintoon kun kaikkea ei tarvitse hajauttaa kahden kunnan kesken. Yhdistyminen mahdollistaisi myös jonkin verran kustannussäästöjä.

Sekä Posiolla että Ranualla kuntien väkiluku vähenee ja väestö ikääntyy. Nämä muutokset vaikuttavat myös kirjastojen toimintaan ja henkilöstöön. Kirjastoissa on henkilökuntaa hieman suosituksia vähemmän, mutta seutukirjastossa nykyisellä henkilökunnalla voitaisiin toimia kun monia toimintoja voidaan yhdistää ja siten vapauttaa työaikaa päällekkäisiltä toiminnoilta. Lisäksi yhteinen kirjastolaitos antaisi mahdollisuuksia järjestää monia toimintoja uudelleen ja toisi synergiaetuja mm. tapahtumien ja kirjailijavierailujen järjestämisessä.

Seutukirjastoratkaisussa henkilöstö siirtyisi isäntäkunnan palvelukseen ns. vanhoina työntekijöinä. Toiminta ja kustannusten jakaminen sovitaan kuntien välisellä sopimuksella, jossa mm. irtain omaisuus, kalusteet, kirjastoaineistot, työasemat jne. siirtyisivät yhteisen kirjastolaitoksen käyttöön. Nykyisellään kirjastoauton

on mahdollista olla vain toisen kunnan omaisuutta ja käytössä vain toisessa kunnassa. Tarvittaessa siitäkin voitaisiin sopia muuta. Kiinteistöistä ja niihin liittyvistä kustannuksista (talonmiespalvelut, tilavuokrat, siivous, lämmitys, vesi, sähkö...) vastaisivat edelleen omistajakunnat.

Seutukirjastoratkaisussa otettaisiin huomioon molempien kuntien edustus kirjastoasioita käsittelevässä isäntäkunnan lautakunnassa. Seutukirjaston voidaan katsoa olevan Posion ja Ranuan nykyisessä tilanteessa hyvä ratkaisu tulevaisuuteen, joka mahdollistaisi järkevän ja taloudellisen resurssien käytön. Yhteisessä kirjastolaitoksessa voisi paremmin paneutua suunnitelmalliseen kirjastopalvelujen kehittämiseen.

Seutukirjastoratkaisu ei aiheuttaisi juurikaan muutoksia Posion ja Ranuan kirjastojen käytännön arkityöhön ja palveluihin. Syynä siihen on jo muutoinkin laaja yhteistyö, yhteinen käyttöjärjestelmä, yhteinen kuljetuslogistiikka ja mukana olo koko Lapin maakunnan laajuudessa Lapin kirjasto -ryhmässä. Kirjastoilla on uusi yhteinen verkkokirjasto, jonka kautta kuntalaiset saavuttavat kaikki kirjastoissa käytössä olevat sähköiset palvelut, e-aineistot ja tietokannat. Ranua on mukana Lapin kirjastojen yhteisessä hankintarenkaassa ja seutukirjastoratkaisun myötä myös Posiolla olisi mahdollista päästä siihen mukaan yhteisen kirjastolaitoksen osana.

Kirjastoauton mahdollisuudet

Ranuan kunta myy kirjastoautopalveluja nykyisin Simon kunnalle. Palvelun myyntiä on kuitenkin reilu vuosi sitten jouduttu vähentämään kun Ranuan kirjaston henkilöstöresursseja vähennettiin yhden henkilötyövuoden verran. Posion kunnan kanssa on myös n. 10 vuotta sitten keskusteltu mahdollisesta kirjastoautopalvelun myynnistä Posion kunnalle. Tuolloin todettiin, että Posiolla ei ole tarvetta kirjastoautopalveluille kunnan Ranuan puoleisessa osassa. Muualla tarvetta olisi jonkin verran, mutta aikataulullisesti kirjastoautopalvelujen vienti niin kauas ei onnistu tai ole järkevää. Jotta palveluaikaa ja pysäkkejä saataisiin riittävästi, niin se vaatisi kirjastoautopalvelujen ostamista 2-4 päivän verran kuukaudessa. Kustannukset tuolta ajalta olisivat n. 2000 – 4000 € / kk. Nykyisillä Ranuan kirjastoauton henkilöstöresursseilla ja aikatauluresursseilla palvelujen myynnin lisääminen ei ole mahdollista.

Ranuan kirjastoautolla on nykyisin n. 100 pysäkkipaikkaa ja auto liikennöi kahden viikon periodeissa koko Ranuan kunnan alueella. Kirjastoauton asiakaskunta on vakiintunut ja palvelut toimivat hyvin. Ranuan kirjastoauton käyttöaste on jo pitkään ollut valtakunnallisten tilastojen huippua suhteutettuna kunnan asukaslukuun. Kyläkoulujen lakkauttamisen myötä koulukäynnit ovat vähentyneet. Nykyisin kirjastoauto palvelee kahden sivukylän koulun lisäksi kunnan päiväkoteja ja palvelutaloja sekä Ranuan kr. kansanopiston opiskelijoita.

Seutukirjaston mahdollisesti toteutuessa kirjastoauton palveluja voidaan arvioida uudestaan. Mikäli kirjastoauton palvelut halutaan ulottaa myös Posion kunnan alueelle, niin se merkitsee huomattavaa palvelutason heikennystä ja palveluaikojen vähennystä Ranuan kunnan asukkaille. Toisaalta se tasapuolistaisi molempien kuntien kirjastopalveluja. Joka tapauksessa kirjastoauton mahdollisuudet palvella molemmissa kunnissa näyttävät niin riittämättömiltä, että kirjastoauto on järkevintä jättää toistaiseksi seutukirjastonselvityksen ulkopuolelle. Seutukirjastovaihtoehdossa kirjastoauto jätetään kokonaan Ranuan kunnalle eikä kirjastoautoa huomioida esityksessä seutukirjaston budjetiksi.

Seutukirjaston vaikutus kuntien talouteen

Posion ja Ranuan yhteinen seutukirjasto mahdollistaa kirjastopalvelujen säilyttämisen nykyisellä tasolla ja samalla selkiyttää ja vakiinnuttaa kirjastojen tilannetta. Selkeä tarve olisi yhden henkilötyövuoden lisäämiselle yhteisessä seutukirjastossa ja se perustuu kuntien asukaslukujen mukaisiin suosituksiin. Mikäli kuntien kehitys jatkuu nykyisenkaltaisena ja väkimäärä vähenee, niin henkilökunnan tarvettakin tarkastellaan sen mukaan. Sen sijaan kirjastojen omatoimiasiointia voidaan edelleen kehittää molemmissa kunnissa. Se on edullinen vaihtoehto kirjastojen aukioloaikojen lisäämiseksi ilman, että aiheutuu lisäkuluja.

Seutukirjastolla on joitakin vaikutuksia kuntien talouteen. Kokonaisuudessaan seutukirjastolla on mahdollista saada pieni taloudellinen säästö vaikka eri puolilla tehdyillä selvityksillä ja toteutuneilla seutukirjastoratkaisuilla ei olekaan pystytty osoittamaan huomattavia kustannussäästöjä.

POSIO

- Henkilöstökulut kasvavat jonkin verran, koska kirjastotoimenjohtajan palkkamenoja lisätään seutukirjaston budjettiin Posion henkilöstökuluihin.
- palvelujen ostoissa tulee suurin säästö kun ktj:n ostopalvelumenot poistuvat
- Kirjastoaineistoihin budjetoidaan hieman lisää, asukaslukuperusteen mukaisesti
- Muut materiaalikulut vähenevät
- Toimintakulut yhteensä ovat lähes vuoden 2018 budjetin tasolla

RANUA

- Henkilöstökulut vähenevät johtuen kirjastotoimenjohtajan palkkamenojen siirrosta Posion osuudeksi 45,45 %.
- Palvelujen ostot säilyvät edellisen vuoden tasolla.
- Muissa materiaalikuluissa tulee hieman korotusta.
- Toimintakulut pääkirjaston osalta vähenevät huomattavasti edellisen vuoden budjetoiduista kuluista (yli 18 000 €).
- Lisäksi huomioitava, että kirjastoautolle tulee oma talousarvio.
- Kunnankirjaston (pk + ka) toimintakustannukset alenevat edellisestä vuodesta n. 9 %.

Eri vaihtoehtojen kustannusvertailua

OSTOPALVELU

Ostopalvelun jatkuminen Posion ja Ranuan välillä ei toisi juurikaan muutoksia nykyiseen verrattuna. Selvytyksen vuoksi esitän tässä tämän vuoden talousarvioluvut, jotta niitä voi verrata muihin vaihtoehtoihin.

	Henkilöstökulut	Palvelujen ostot	Kirjastoaineistokulut	Muut materiaalikulut	Tilavuokrat ym. vuokrat	Toimintakulut yhteensä	Tuotot
Posio	94 280	43 698	36 400	11 897	40 070	226 345	2 900
Ranua	132 144	24 975	48 323	7 400	61 288	274 130	31 000

ITSENÄISET KIRJASTOT

Tässä laskelmassa on vertailuun otettu vuoden 2018 budjetti, josta on vähennetty ostopalvelusta aiheutuvat tuotot ja kulut. Lisäksi on huomioitu Posion osalta kirjastotoimenjohtajan henkilöstökulut kun on palkattava uusi henkilö. Ranuan laskelmassa on huomioitu vain pääkirjasto.

	Henkilöstökulut	Palvelujen ostot	Kirjastoaineistokulut	Muut materiaalikulut	Tilavuokrat ym. vuokrat	Toimintakulut yhteensä	Tuotot (muutos)
Posio	139 280	16 198	36 400	11 897	40 070	243 845	+/- 0
Ranua	132 144	24 975	48 323	7 400	61 288	274 130	-27 500

Posiolla lisäystä toimintakuluihin tulisi 20 398 €. Toimintakate kasvaisi 17 500 €.

Ranualla ei tulisi lisäkustannuksia, mutta tuloja jäisi saamatta 27 500 €. Toimintakate kasvaisi Ranualla samalla summalla.

SEUTUKIRJASTO

Esitys seutukirjaston tulevaksi budjetiksi

	Henkilöstökulut	Palvelujen ostot	Kirjastoaineistokulut	Muut materiaalikulut	Palv. + mater.	Toimintakulut yhteensä (+tilavuokrat)	Tuotot
Seutuk.	235 481	45 000	85 000	20 000	150 000 (100 %)	385 481	
Posio	118 849	20 452	38 632	9090	68 174 (45,45 %)	187 023 (+ 40 070)	2 900
Ranua (pk)	116 632	24 548	46 368	10 910	81 826 (54,55 %)	198 458 (+61 288)	3 500

(laskelmat tarkistettava kun tehdään budjetit)

Muutos edellisen vuoden (2018) talousarviosta:

- Posio lisäkustannuksia 748 € (0,33 %). Lisäys johtuu mm. henkilöstökulujen lisäyksestä kun kustannukset jaetaan asukasluvun suhteen.
- Ranua säästöä 14 384 € (5,25 %).

Henkilöstökulujen osalta asukaslukuun perustuvaa kustannusten jakoa ei voida täysin soveltaa, koska kuntien nykyisin kirjastohenkilöstölle maksamissa palkoissa on eroa. Henkilöstökulujen laskentaperusteena on edellisen vuoden talousarvio, jossa Posiolle on lisätty 45,55 %:n osuus kirjastotoimenjohtajan palkkamenoista ja vastaavasti Ranualta vähennetty sama osuus. Lisäksi henkilöstökuluissa on huomioitu palkkojen korotusvara. Lisäksi Posion osuudesta on vähennetty aiempien työntekijöiden Eläkemenoperustaiset maksut, jotka jäävät Posiolle itselleen maksettavaksi. Tätä talousarvioehdotusta tarkennetaan, jos päädytään seutukirjastoratkaisuun. Henkilöstökulujen osalta arvio on karkea ja tarkennusta vaatii mm. Posion kirjastonhoitajan palkkaus, koska osa hänen työstään on kunnan kulttuurityötä.

Ranuan kirjastoautolle määritellään erikseen oma budjetti edellisen vuoden mukaan huomioiden henkilöstökulujen korotus ja auton ikääntymisestä johtuvat lisääntyneet korjaukset. Ranuan kirjastoauton budjetiksi vuodelle 2019 esitän yhteensä 72 000 € (toimintakulut yhteensä).

Loppupäätelmiä ja mielipiteitä

Kirjastotoimenjohtajan palveluiden ostopalvelu Posion ja Ranuan kuntien kesken on jatkunut yli kolme vuotta ja kaikki työt ovat tulleet hoidetuiksi, mutta pitemmän päälle ostopalvelut eivät ole hyvä ratkaisu kirjaston johtajapalveluiden järjestämiseksi. Henkilöstöjohtamiseen ja läsnäoloon jää vähän aikaa. Työntekijät kaipaavat enemmän johtajan läsnäoloa kirjaston arjessa. Kun aikaa ei yksinkertaisesti ole, niin se aiheuttaa ongelmia. Olen saanut asian suhteen palautetta työntekijöiltä ja muiltakin tahoilta. Seutukirjastoratkaisu ei sinänsä tuo tähän ratkaisua, mutta voi jättää hieman enemmän aikaa henkilöstöasioihin. Yhteistyö Posion esimiesten ja luottamushenkilöiden kanssa on sujunut todella hyvin. Erityisen ilahtunut olen siitä työstä, mitä Posion kunta on tehnyt työhyvinvoinnin edistämiseksi. Työssäni olen kyllä havainnut sen tosiseikan, että esimies on usein yksin. Toki vertaistukea muilta esimiehiltä voi saada, mutta silti johtamistyö on yksinäistä ja rajapinta työntekijöihin voi olla haasteellinen. Posion kirjaston työyhteisön koin varsinkin alkuun todella hyväksi ja työilmapiirin miellyttäväksi. Nykyisellään siinä on haasteita, joihin haetaan aktiivisesti parannusta. Haastavaan tilanteeseen johtaneet syyt olen hyvin tiedostanut, mutta asioihin on vaikea tarttua, jos perimmäisiä syitä on vaikea hahmottaa. Ostopalvelun jatkaminen on henkilöstöä ajatellen vaihtoehto, joka on vähiten toivottava.

Molempien kuntien kirjastopalvelut ovat tulevaisuudessa haasteiden edessä. Kuntien väkimäärä vähenee ja ikäihmisiä on tulevaisuudessa entistä enemmän. Se tarkoittaa myös kirjastopalveluiden osalta muutokseen vastaamista. Tulevaan on jo nyt varauduttu useilla tavoilla: toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä on parannettu ja on haettu aktiivisesti säästökohteita teknisten ja toiminnallisten ratkaisujen kautta. Sekä Posion että Ranuan kirjastot ovat nyt valmiita kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. Kun henkilökuntaa kirjastoissa on entistä vähemmän, niin kirjastot ovat ottaneet käyttöön omatoimiasioinnin, uudet

valvontajärjestelmät sekä lainausautomaatit. Posiolla kehittämistyö on vielä hieman kesken, mutta perästä tulee. Kirjastoista on vähitellen tullut monipalvelukeskuksia, joiden palveluvalikoimasta löytyy jo useiden viranomaispalveluiden sähköiset palvelut. Useat kuntalaiset käyvät kirjastossa hoitamassa pankkiasioitaan, käyttävät TE-keskuksen, Kelan ym. palveluita. Sekä Posiolla että Ranualla kirjastossa on Virtu –palvelupiste, joka on sähköisen asioinnin paikka kuntalaisille. Kirjastojen työntekijöiden toimenkuva on siltä osin myös muutoksen edessä ja kirjastovirkailijoista on kehittymässä monipuolisia palveluneuvoja. Myös kirjaston johtaminen tulee kokemaan muutoksia. Aiemmin kirjastot olivat hyvin tiiviitä työyhteisöjä, joissa johtaja oli tiiviisti mukana arkityössä ja osaltaan asiakaspalvelussa. Toimintakulttuurin muuttuminen, säästöpaineesiin vastaaminen, verkostoituminen ja entistä laajempi yhteistyö eri tahojen kanssa tulee muuttamaan myös kirjaston johtamista kuten itse kirjastojakin. Suurempiin yksiköihin ja toiminta-alueisiin siirtyminen tulee väistämättä etäännyttämään kirjaston johtajaa arkityöstä. Aiempaa enemmän on oltava aikaa yhteistyöverkostoille, suuriin linjoihin ja suunnittelutyöhön. Tämä on yksi asia, jota pienissä kirjastoyksiköissä ei vielä ihan ymmärretä. Halutaan vain pitäytyä vanhassa ja toisaalta myös turvallisessa. Uudistuminen ja tulevaisuuden haasteet nähdään mörkönä. Seutukirjasto ei tuo ratkaisua henkilöstön kaipaamaan enemmän läsnä olevaan johtajuuteen.

Seutukirjastovaihtoehtoa puoltavat pääasiassa taloudelliset seikat. Kun kuntien talous ajautuu yhä tiukemmalle, niin säästöjä on pyrittävä hakemaan kaikesta. Tosiasia on, että kirjastot ovat hyvin pieni osa koko kunnan taloudessa ja kirjastoista saatavat säästöt ovat suhteellisen pieniä. Suomen lain mukaan kirjastopalvelut on kuitenkin järjestettävä kunnissa, mutta kunnilla on eri mahdollisuuksia järjestää ne. Ranuan kunnan osalta mahdollisesta seutukirjastosta koituvat säästöt syntyisivät kirjastotoimenjohtajan palkkamenojen jakamisesta kuntien kesken. Posion kunnan osalta pääasiallinen säästö syntyisi palvelujen ostomenojen vähenemisestä. Kokonaisuudessaan seutukirjastovaihtoehto hyödyttäisi taloudellisesti hieman enemmän Ranuan kuntaa. Toisaalta Posio säästyisi uuden kokoaikaisen kirjastotoimenjohtajan rekrytoinnilta. Henkilöstökuluja lukuun ottamatta Ranuan ja Posion seutukirjaston kulut voitaisiin jakaa asukaslukujen suhteessa. Kirjastoaineistojen hankintaan tällä ei olisi juurikaan vaikutusta. Tarvittavat palvelut pystyttäisiin hankkimaan ja kalustoon ym. materiaaleihinkin olisi riittävästi määrärahoja. Alun alkaenkin Ranualla on ollut kirjastotoimintaan varattu enemmän määrärahoja, mutta se johtuu kirjastoautosta. Pääkirjastojen budjetit ovat hyvin linjassa kun tarkastellaan kuntien asukaslukuja. Kirjastoauto ja sen palvelut jäisivät siis kokonaan Ranuan kunnan yksin hoidettavaksi. Nykyisessä tilanteessa kirjastoautopalveluja ei edes pystyttäisi tarjoamaan Posion kunnalle ja siitä syystä kirjastoauto on syytä jättää seutukirjaston ulkopuolelle. Vaikka kirjastoautolle määritelläänkin oma budjetti nykyisellä tasolla, niin se ei kuitenkaan aiheuta kokonaisuuteen Ranuan osalta nykyistä enempää kuluja. Päinvastoin syntyy säästöjä.

Jos Ranuan ja Posion kirjastojen tilannetta tarkastellaan henkilöstön ja työhyvinvoinnin näkökulmasta, niin seutukirjasto ei toisi tilanteeseen juurikaan muutosta nykyisestä. Mikäli kunnat haluavat panostaa kirjastotoimintaansa nykyistä enemmän, niin paluu vanhaan olisi paras ratkaisu. Tarkoittaa siis sitä, että molemmat kunnat järjestäisivät kirjastopalvelunsa täysin itsenäisesti ja omalla henkilökunnallaan. Itsenäiset kirjastot pystyisivät tarjoamaan täsmäpalvelua juuri oman kunnan tarpeisiin ja kirjaston henkilöstötilanne olisi stabiili ja johtaja aina läsnä henkilökunnan tavoitettavissa. Molemmissa kunnissa on viime vuosina tehty paljon kirjaston infrastruktuurin parantamiseksi ja luotu yhteistyöverkostoja koko maakunnan alueella. Täysin itsenäiseksi kirjastoksi ei ole edes mahdollisuutta palata, mutta hallinnollisesti itsenäiseksi kyllä. Suuri harppaus molemmissa kunnissa oli kun kirjastot siirtyivät osaksi koko Lapin maakunnan kattavaa kirjastojärjestelmää. Siltä osin kirjastojen käytännön toimintaa ohjaa Lapin kirjastojen johtoryhmä ja yhteiset käytöissäännöt. Suurimmaksi osaksi mm. maksut on sovittu yhteisillä käytöissäännöillä, joihin

kunnan ovat sitoutuneet allekirjoittaessaan sopimukset kirjastojärjestelmäyhteistyöstä. Samassa yhteydessä kunnat liittyivät osakkaaksi koko valtakunnan laajuiseen Koha-yhteisöön. Kuitenkin on asioita, joiden suhteen kunnilla on itsenäinen päätäntävalta kirjastoasioissa; olipa seutukirjasto tai itsenäinen kirjasto.

Jos kuntien päättäjät näkevät seutukirjaston Ranuan ja Posion kirjastojen tulevaisuuden ratkaisuna, niin tulee olemaan asioita, jotka on syytä ottaa huomioon. Sinänsä toiminnalliset ratkaisut ovat jo olemassa ja kirjastojen käytännön toiminta (asiakaspalvelu ym.) tulisi säilymään pitkälti entisellään. Muutos ei näyttäytyisi kuntalaisille ollenkaan niin suurena kuin se olisi kirjastojen sisällä ja pääasiassa hallinnollisella tasolla. Ostopalveluun verrattuna hallinto tulisi muuttumaan ja viranhaltijan näkökulmasta huomattavasti järkevöitymään. Monet päällekkäiset toiminnot voitaisiin yhdistää ja joitakin jakaa kirjastojen kesken. Oletuksena on, että seutukirjasto voisi vapauttaa jonkin verran enemmän aikaa henkilöstöjohtamiseen. Se on kuitenkin asia, joka vaatisi asennemuutoksia erityisesti kirjastojen henkilökunnalta. Olisi opittava hyväksymään jaettu johtajuus. Yhdellä henkilöllä ei edelleenkään voisi olla aiempaa enempää aikaa. Muutokset eivät vähentäisi työtä, mutta sitä olisi mahdollista jakaa uudella tavalla. Perusongelmana olisi edelleen jaettu johtajuus, joka hajottaa yhden johtajan työaikaa ja varmasti tulisi vaatimaan sopeutumista myös työntekijöiltä. Kulkeminen kahdessa työpisteessä, joiden etäisyys on n. 90 km, vaikuttaa jaksamiseen ja pitäisi jotenkin huomioida. Molemmissa kunnissa kirjastojen henkilökuntamäärä on niin minimissään, että henkilökunnan liikkuminen toimipisteestä toiseen on lähinnä utopistinen ajatus. Sijaistaminen toisessa kunnassa ei siis onnistuisi ilman henkilökunnan lisäresursointia. Kirjastotoimenjohtajan toimenkuvaa ja tehtäviä tulisi tarkastella kriittisesti ja työtehtävät pitäisi mitoittaa niin, että niistä olisi mahdollista suoriutua normaalin työajan puitteissa. Vastuunjako olisi mahdollisessa seutukirjastossa ajateltava uudella tavalla. Nykyiset henkilökunnan vastuualueet eivät vastaa seutukirjastossa tarvittavia. Joidenkin työntekijöiden vastuut tulisivat lisääntymään ja joidenkin vähentymään.

Etelä-Lapin kirjasto ?

Jos seutukirjasto halutaan perustaa ja haetaan parasta mahdollista ratkaisua ja toimintatapaa, jossa kirjastopalvelut Posiolla ja Ranualla turvataan laadukkaina pitkälle tulevaisuuteen, niin esitän joitakin asioita, jotka mielestäni kuvaavat ihannetilannetta:

- Perustetaan Etelä-Lapin kirjasto, jossa Ranuan kunta toimii isäntäkuntana.
- Pääasiallisin kulujen jakoperuste on asukaslukuun pohjautuva, mutta esim. henkilöstömenot voidaan tarvittaessa jakaa aiheutumisperusteisesti.
- Kuntien omalle vastuulle jäävät kirjastotilat ja niistä aiheutuvat kulut. Samoin kunnille jäävät eläkemenoperusteiset maksut aiemmista työntekijöistä.
- Kirjastoauton kulut tulevat yksin Ranuan kunnalle.
- Rekrytoidaan yksi uusi kirjastovirkailija seutukirjastolle ja hän olisi liikkuva työntekijä molemmissa kunnissa (2 pv Posiolla, 3 pv Ranualla / vk). Henkilöstökulut jaetaan asukaslukuperusteisesti.
- Henkilöstötilannetta tarkastellaan uudelleen eläköitymistien yhteydessä.
- Posion kirjaston työntekijät siirtyvät Ranuan kunnan työntekijöiksi ns. vanhoina työntekijöinä.
- Kullekin työntekijälle määritellään oma toimipiste ja liikkumisesta toiseen pisteeseen maksetaan matkakulut. Matka-aika on työaikaa.

- Kirjastotoimenjohtaja toimii koko seutukirjaston johtajana ja pääasiallinen toimipiste on Ranualla. Tarvittaessa Posiolla, jolloin matkat korvataan ja matka-aika on työaikaa.
- Seutukirjaston käytännön toiminnasta vastaa ja päättää kirjastotoimenjohtaja, joka toimii Ranuan kunnan hallintosäännön mukaisesti.
- Kirjastotoimenjohtajan virka kuuluu palkkahinnoittelun ulkopuolisiin johtotehtäviin ja palkkaus neuvotellaan asianmukaiselle tasolle.
- Kiinteistöjä lukuun ottamatta kirjastojen aineistot, kalusteet ja muut materiaalit siirtyvät seutukirjaston hallintaan.
- Seutukirjaston budjetissa kirjastot näkyvät omina kustannuspaikkoina.
- Posion kunta nimeää kirjastoasioista vastaavan henkilön, joka osallistuu tarvittaessa kirjastoasioista päättävän lautakunnan kokoukseen Ranualla.

Näistä asioista neuvotellaan ja sovitaan tarkemmin kirjastojen yhteistoimintasopimuksessa.

Ehdotus Posion ja Ranuan kirjastojen yhteistoimintasopimukseksi otsikkotasolla

1. Sopimuksen tarkoitus ja sopijaosapuolet
2. Yhteisen kirjastolaitoksen nimi
3. Palvelujen tuottaminen
  - 3.1. Palvelujen taso
  - 3.2. Hallinto
  - 3.3. Henkilöstö
4. Talous ja vastuut
5. Arvonlisävero
6. Sopimuksen seuranta
7. Mahdolliset erimielisyydet
8. Sopimuksen voimassaolo
9. Allekirjoitukset

Lähteet

Esiselvitys seutukirjaston perustamisesta. (2011). Tampereen kaupunkiseutu.

Eteläaho, Terttu. (2008). Meän paras. Selvitys Pellon ja Ylitornion kirjastojen yhteistyömahdollisuuksista.

Ihanamäki, Satu (2017). Lapin yleiset kirjastot vuonna 2016 – Tilastokatsaus. Aluehallintovirastojen julkaisuja 39/2017. Lapin Aluehallintovirasto.

Joensuun seudun seutukirjaston perustamisesitys. (2006). Joensuu. Joensuun Seudun seutuhallinnon julkaisu 3/2006.

Jyväskylän seudun aluekeskusohjelman verkostokaupunkikunnat. (2006). Seutukirjastoseelvitys 2006.

Kemin, Keminmaan, Simon ja Tornion seutukirjastoseelvitys 3.0. (2018). Kemin kaupunginkirjasto, Keminmaan kunnankirjasto, Simon kunnankirjasto, Tornion kaupunginkirjasto.

Kuntaliitto. (2018) Kuntien ja kirjastojen yhteistyö. Internet-lähde:

<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/opetus-ja-kulttuuri/yleisen-kirjaston-toiminta/kuntien-ja-kirjastojen-yhteistyö> (haettu 26.3.2018)

KVTES 2018-2019: Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus. (2018). KT Kuntatyönantajat.

Lepoluoto, Päivi. (2007) Satakunnan seutukirjastoseelvitys. Porin kaupunginkirjasto – Satakunnan maakuntakirjasto.

Neilimo, Kari & Uusi-Rauva, Erkki (2009). Johdon laskentatoimi. Edita

Nyström, Jan. (2017) Myrskylän ja Pukkilan kirjasto. Selvitys.

Salmela, Satu. (2009) Keski-Pohjanmaan seutukirjastoseelvitys.

Turun seutukirjastoseelvitys. (2009). Turun kaupunginkirjasto – Varsinais-Suomen maakuntakirjasto.

Yleisten kirjastojen laatusuositus. (2010). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:20. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Yleisten kirjastojen neuvosto. (2016) Kansalaisen kirjasto : Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020. YKN.

Kysely Posion ja Ranuan seutukirjastosta

1. Vastaajan ikä

- Alle 18 vuotta
- 18 - 24 vuotta
- 25 - 65 vuotta
- Yli 65 vuotta

2. Vastaajan oma kunta

- Posio
- Ranua
- Muu kunta, mikä

3. Vastaajan rooli

- Kuntalainen
- Kunnan työntekijä
- Päättäjä / luottamusmies
- Jokin muu, mikä

4. Kuinka tyytyväinen / tyytymätön olet oman kuntasi kirjastopalveluihin ?

1   2   3   4   5

Hyvin tyytyväinen   Hyvin tyytymätön

5. Kuinka paljon koet kehittämisen tarvetta kuntasi kirjastopalveluissa?

	1	2	3	4	5
	Asiat hyvin	Hieman kehitettävää	En osaa sanoa	Melko paljon kehitettävää	Tosi paljon kehitettävää
Kirjastopalvelut yleensä	☐	☐	☐	☐	☐
Varsinaiset aukioloajat	☐	☐	☐	☐	☐

Omatoimiaukioloajat	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston kokoelmat	☐	☐	☐	☐	☐
Aineistojen ajantasaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakaspäätteet ym. laitteet	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjastotilat	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston henkilöstömäärä	☐	☐	☐	☐	☐

6. Kirjaston hallinto ja talous. Kuinka paljon koet kehittämisen tarvetta?

	1	2	3	4	5
	Asiat hyvin	Hieman kehitettävää	En osaa sanoa	Melko paljon kehitettävää	Tosi paljon kehitettävää
Kirjaston hallinto ja päätöksenteko	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston johtaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kustannustehokas toiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Taloudellinen resursointi	☐	☐	☐	☐	☐

7. Posio ja Ranua suunnittelevat yhdistyvänsä hallinnollisesti yhdeksi seutukirjastoksi. Näetkö seuraavissa asioissa yhdistymisestä olevan etua vai haittaa?

	1	2	3	4	5
	Paljon etua	Jonkin verran etua	Ei etua, ei haittaa	Jonkin verran haittaa	Paljon haittaa
Kirjastojen välinen yhteistyö	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntien välinen yhteistyö kirjastoasioissa	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntien päättäjien välinen yhteistyö	☐	☐	☐	☐	☐

8. Seutukirjasto voi herättää sinussa joitakin mielikuvia. Seuraavassa esitetään väittämiä, joilla seutukirjaston hyötyjä perustellaan. Mitä mieltä olet?

	1	2	3	4	5
	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	En osaa sanoa	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Seutukirjastolla saadaan taloudellisia säästöjä	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjastolla saadaan aikaan hallinnon tehostumista	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjastolla voidaan karsia päällekkäisiä toimintoja	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjasto voi tasoittaa kirjastojen välisiä eroja	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjaston myötä voidaan säästää henkilöstöresursseja	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjastossa voidaan paremmin hyödyntää henkilöstön erityisosaamista	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjasto monipuolistaa kirjastokokoelmia	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjasto lisää tasa-arvoa	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjasto mahdollistaa monipuolisemmat palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjasto vahvistaa kirjaston asemaa alueella	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjasto parantaa kirjaston näkyvyyttä	☐	☐	☐	☐	☐

9. Seuraavaksi väittämiä seutukirjaston mahdollisista haitoista. Mitä mieltä olet?

	1	2	3	4	5
	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	En osaa sanoa	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Seutukirjaston johtaminen olisi ongelmallista	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjastossa henkilöstön palkkaus olisi epätasaista	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjaston myötä palvelut huonontuisivat	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjastossa palveluiden kehittäminen hankaloituu	☐	☐	☐	☐	☐

Paikallista osaamista ei pystytä hyödyntämään riittävästi seutukirjastossa	☐	☐	☐	☐	☐
Paikalliset piirteet katoavat seutukirjastossa	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjastossa yksittäisen kirjaston päätäntävalta heikkenee	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjastossa henkilöstön asema heikkenee	☐	☐	☐	☐	☐
Seutukirjastossa palvelutaso vaihtelee eri kirjastoissa	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjastoaineistojen laatu ja saatavuus huonontuisi seutukirjastossa	☐	☐	☐	☐	☐

10. Seuraavaksi joitakin asioita, jotka voisivat olla ongelmallisia tai muodostua seutukirjaston

esteeksi. Miten itse näet asiat?

	1	2	3	4	5
	Ei ollenkaan ongelma	Hieman ongelma	En osaa sanoa	Melko ongelmallinen	Vakava ongelma
Palvelujen keskittyminen	☐	☐	☐	☐	☐
Päätösvallan siirtyminen toiseen kuntaan (isäntäkunta)	☐	☐	☐	☐	☐
Erilaiset toimintatavat	☐	☐	☐	☐	☐
Palvelujen väheneminen haja-asutusalueilla	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston työntekijöiden siirtyminen kuntien välillä	☐	☐	☐	☐	☐
Päätäjien asenteet	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntalaisten asenteet	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstön muutosvastarinta	☐	☐	☐	☐	☐

11. Kommentteja, palautetta, mitä jäi kysymättä ym.

12. Voit halutessasi jättää yhteystiedot. Osallistut tällöin palkintojen arvontaan.

Nimi:

Puhelin

sähköposti

KIITOS VASTAUKSESTASI !